

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO : ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA GOD. 100 D. POLUGOD. 50. D.
ČETVRTGOD. 26 D. POJEDINI BROJ 2. D.

Izveštaj o XIV. Cijonističkom Kongresu

Druga sjednica. Srijeda, dne 19. augusta prije podne.

U ime Akcionoga Komiteja predlaže nadržbin dr. Chajes za predsjednika kongresa Nahuma Sokolova, pa se taj prijedlog primio per acclamationem. Potpredsjednicima izabrani su: Usiškin, rabin Meir Berlin, dr. Hantke, Stephen Wise, Levite, Motzkin, Miss Henrieta Szold, Farbstein, dr. Klumel, Kaplan i Remes.

Sokolov preuzima predsjedništvo i iza toga komemorira cijoniste i prijatelje cijonizma, koji su preminuli nakon trinaestoga kongresa. Dr. Gronemann izvještava u ime Kongresnoga suda o verifikaciji mandata. Kongresu prisustvuju: 55 člana Akcionoga Komiteja, 169 delegata pojedinih zemaljskih organizacija, 45 delegata Mizrahia, 22 od Hitahduta, 9 Poale Cijona i 6 Ceire Cijona. Svega 251 delegat, pa prema tomu broji kongres 306 učesnika sa pravom glasa.

Predsjednik Sokolov podsjeća kongres na 80. rođendan baruna Edmonda Rothschilda pozdravnim govorom, pa kongres zaključuje, da se barunu Rothschildu isporučuje čestitke i želje kongresa. Iza toga preuzima Motzkin predsjedništvo kongresa, pa podjeljuje riječ dr. Weizmannu, da održi

referat o političkom položaju

Dr. Weizmann kaže, da ne će da održi opširan referat jer je sve važno odštampano u izvještaju Egzekutive kongresu. Istaći će tek neke eklatantne činjenice, koje su se zbile u posljednjem kongresnom periodu i karakteriziraju naš politički položaj. Mandat je tek u tom periodu stupio legalno na snagu, jer je trebalo sačekati uredjenje odnošaja između Italije i Francuske u Siriji. Kao mandatarno područje mogla se je Palestina smatrati tek iza lausanskoga ugovora od 24. juna 1923. Tek ove internacionalne činjenice dale su palestinskoj vladi mogućnost da uredi status pal. pučanstva, a prije svega da izda zakon o državljanstvu, koji je nedavno objavljen i koji je stupio na snagu, dne 1. augusta ove godine. U godini 1924. bavila se Mandatarna Komisija Saveza Naroda potanje sa Palestinom. Mi, Jewish Agency ili Cijonistička Organizacija podastri smo Mandatarnoj Komisiji opširan izvještaj. U stvari procedure nalazimo se prema Savezu Naroda u ponešto teškom položaju, jer Jewish Agency nije institucija palestinskog pučanstva, pa ne može svoje peticije upraviti direktno Mandatarnoj Komisiji kao što to može da učini Vaad Leumi. Naš ovogodišnji izvještaj predali smo Vrhovnom Komesaru, koji će ga uputiti Kolonijalnom uredu pa sekretarijatu Saveza Naroda a preko njega dalje samoj Mandatarnoj Komisiji. Mi smo u izvještaju Saveza Naroda pobijali netačno prosudjivanje palestinske imigracije i stvaralačkih snaga u Palestini, a ministar Chamberlain pokušao je u sjednici u Rimu, da korrigira loš dojam toga izvještaja. Uvjeren sam, veli Weizmann, da će se Savez Naroda našim sada podastrtim izvještajem dati uvjeriti, da njegova lanjska ocjena imigracije nije počivala na tač-

nom poznavanju činjenica. Pokušavamo, da stupimo sa Savezom Naroda u izravnu vezu, pa smo uredili u Genfu biro pod upravom dr. Viktora Jacobsohna.

Naši odnošaji prema mandatarnoj vlasti ostali su posve normalni. Balfourovu deklaraciju priznavaju sva tri moguća tipa vladavine.

Bez precjenjivanja može se da kaže, da se je prestiž cijonističkoga pokreta u posljednje dvije godine znatno podigao. Mnogi u velikom političkom svijetu, koji su do pred tri godine naš rad u Palestini tretirali poput romantičnoga sna, računaju danas s njime kao s realnom činjenicom. Tako su u izvještaju o razvitku engleske trgovine, koji je nedavno izašao, a koji je izdao komitej postavljen po engleskoj vladi, veoma povoljnim načinom spomenuti razvitak Palestine i situacija židovskoga kapitala u njoj. Mnogo je tomu doprinijelo otvorenje Hebrejskoga Universiteta.

Još nije vrijeme, da se posvema ocijeni djelovanje Herberta Samuela, ali ja sam uvjeren, da će budući historik reći, da je u Palestinu došao muž, koji je bio prodahnut najboljim željama, da učini ponajbolje za izgradnju narodne domaje, ponajbolje na svoj način, i koji je stvorio mogućnosti, prvo osnovno kameenje, da se uredi ta naša narodna domaja. Ove je prve korake izvršio Herbert Samuel na čast sebi i židovskoj narodnoj domaji. Mi odavle izričemo nadu, da će Samuel još zadugo služiti cijonističkoj stvari. Imao sam prilike, da razgovaram sa njegovim nasljednikom o pitanjima, koja nas se tiču, pa sam stekao dojam, da je on muž, koji hoće da izvede volju vlade ispravnim i časnim načinom. Zajedno sa Samuelom odstupio je Sir Gilbert Clayton, kojemu izričemo hvalu za njegovu dobrohotnost i nadu da ćemo ga iza nekoliko godina opet moći pozdraviti u Palestini. Njegov nasljednik Colonel Symes jest jedan od najsposobnijih administratora u Palestini.

Nitko ne može da prevede napredak u Palestini. Židovsko pučanstvo poraslo je danas na 130 ili 135.000 duša. Oficijelni izvještaj za prošli mjesec navodi ga sa 120.000. Imigracija je porasla od mjesčnih 600 useljenika na 3000. Sa karakterom ove imigracije, tako zvane četvrte alije pozabavit će se jamačno još mnoge diskusije na kongresu. Ovaj porast imigracije stavlja Jewish Agency i Cijonističku Organizaciju pred neslućene probleme.

Odnosaji između židovskoga i arapskoga naroda postali su manje oštri; time ne će podati krivu sliku kao da je taj najvažniji problem našega političkoga rada riješen: naprotiv je došlo vrijeme, da se kongres i kompetentni organi pozabave tim problemom ozbiljnije no ikada, ali ipak jest činjenica, da je Palestina najmirniji dio svega Prednjega Orijenta. Umirujući faktor Palestine jest po nama izvršen konstruktivan rad, a ubuduće će to on i više da bu-

de. Dvije su stvari potrebne za normalan odnos obadvaaju naroda: naš arapski susjed mora da se uvjeri, da nam je izgradnja zemlje ozbiljna stvar, a sa druge strane mora da se uvjeri i o tom, da je duh, u kojem gradimo zemlju, duh slobode, tolerancije i bratstva prema svim faktorima u Palestini.

Na kulturnom polju, koje ne poznaje geografske i vojničke granice, imademo nakon otvorenja Hebrejskoga Universiteta i stvaranja Semitskoga Odjeljenja više nego ranije mogućnosti, da uspostavimo saradnju između nas i naših semitskih rodjaka. Bit će zadaća Agency i Universiteta da što više pomognu izgradnju upravo ovoga područja i ove grane.

U ime čitave Egzekutive htio bih da izjavim, da se držimo plana Jewish Agency, kako ga je prošli kongres odredio. Ovaj kongres mora da ta pitanja jednom zauvijek jasno i odlučno raspravi i ne smije da se ograniči na platonske formule. Ili će on da stvori tu Jewish Agency ili je ne će. Ja se, što se moje osobe tiče, ne ću upuštati u dubiozne formule. U Americi i Engleskoj su vodeće korporacije ondašnjega židovstva gotove, da udju u Agency, a i u drugim zemljama ima mogućnosti realizacije. Osnovni principi Agency poznati su, ali ja moram da opetujem: Agency bazira na mandatu i na temeljnim principima našega rada u Palestini, a ta su: nacionalno tlo, nacionalni rad, nacionalni jezik i nacionalna kultura. Agency ne će biti sastavljena od notabla, nego će je činiti zastupnici mjerodavnih korporacija u židovstvu. Promjena u mandatu ne će se poduzeti. U ustav Agency može se unijeti točka, da će se taj ustav moći revidirati nakon tri ili četiri godine, ili nakon vremena, koje će odrediti kongres. Ovdje nije mjesto za sve sitnice nego u komisijama. Važno je i nužno, da kongres dade Egzekutivi mogućnost da u nastajnom periodu izgradi Council.

Naš je rad težak i kompliciran, ali ja moram da kažem, da smo ponešto unapredovali. Mi smo prema našim snagama učinili ponajbolje. »naše« ponajbolje. Teško je unaprijed ocrtati dalji razvitak, jer ovisimo o faktorima, nad kojima nemamo kontrole. Naša je zadaća, da postignemo maksimum za izgradnju. Teško je unaprijed reći, što će biti, a najteže za one, koji drže, da tu budućnost spremaju.

Koreferat Nahuma Sokolova.

Iza toga uzima riječ Sokolov istaknuvši da hoće da dade neku direktivu za generalnu debatu, ukoliko se ona odnosi na politička pitanja. Treba diferencirati administraciju i politiku. Politika židovske narodne domaje mora da polazi sa kongresa. Naša je stvar ovisna o svemu političkom svijetu. Interpretacije ovise o raspoloženjima i uvjerenjima. Javno je mišljenje instanca, o kojoj vode brigu vlade i u većim pitanjima nego što je naše. Svaki misaoni čovjek mora

da uočuje vezu između opće situacije cionizma i praktičnih djela i posljedica u Palestini. Napredak je, ako je Cijonistički Kongres zvan da vodi cionističku politiku. Veza sa Savezom Naroda dublja je od formalne veze. Ona je sadržajne, etičke prirode. Mi ne stojimo prema Savezu Naroda kao stranka koja nešto traži, nego smo s njime u kontaktu, jer imamo da izvršimo zadaću Saveza Naroda, da jedan kut zemlje tako osiguramo, te ne će biti opasnost po svjetski mir, nego uzor za mir u svijetu.

U igri političkih snaga stoje nasuprot nama tri sile: prvo je tako zvano arapsko pitanje, zatim religiozne predrasude i treće, antisemitizam. Rekoh »tako zvano arapsko pitanje« jer je pravo arapsko pitanje riješeno time, što je Arapima dano veliko područje, u kojem mogu da se izvipljuju. Krivo je razlaganje, kad se govori o arapskom pitanju u vezi sa cionizmom. Hoćemo slobodnu i naprednu Arabiju i hoćemo da joj narod nadoknadi, što je zanemario. To je u interesu probudjenja Orijenta, u interesu ljudstva, to je pravo arapskog naroda. A kad se ipak govori o arapskom pitanju, misle se pod tim teškoće na koje nailazimo u izgradnji zemlje i predrasude kojima nas susreće nežidovsko pučanstvo Palestine. Poglavito na Orijentu stvorila se opozicija protiv mandata. Ona je protiv sistema mandata kao takvoga. Velike vlasti upravljaju zemljama prema danom im mandatu tako, da im pomognu razvitak do zrelosti za samostalnu egzistenciju. Manje ili više turbulentni pojedinačni pothvati nekih naroda na Orijentu ne ubrzavaju taj proces. I mi dijelimo mišljenje tih naroda o konačnom cilju ovoga razvitka — slobodnoj samostalnosti.

Drugo su vrelo naših teškoća religiozne predrasude. Zbog nas se boje za sveta mjesta. Mi se borimo protiv toga ne starim sistemom apologetike nego činjenicama. Nijesmo otvorili universitet na Skopusu i nijesmo onamo pozvali civilizovani svijet, da mu ondje održimo apologetičke govore, nego zato jer trebamo universitet. U Palestinu dolazi sve više ljudi i oni će vidjeti, da su njihova sveta mjesta obavita istom slavom kao i uvijek dosada i da Židovi, koji tu žive kao narod, imaju potpuno shvatanje za te osjećaje. Naša je politika u tome, da posjetnici krenu u svoju domovinu i da ovo shvatanje objave narodima.

Treći je faktor antisemitizam. Uvijek nam se predbacivalo, da su nam antisemitizmi skloni. Ovdje u Beču doživjeli smo prijateljstvo antisemita. Antisemitizam nije tek protiv nekih židovskih osobina nego je uperen upućeno protiv egzistencije Židova, a ponajviše protiv nas, najaktivnijega dijela Židovstva. To je činjenica s kojom se moramo da borimo činjenicama, a ne apologetikom. To je naša politika, kojoj bih htio da dadem ime »politika kulture«, kojoj je izlazište u Palestini. U židovskoj narodnoj domaji stvara se uzor naroda, koji se podiže vlastitom snagom, uzor židovskoga radnika, uzor međusobnog štovanja i religiozne ljubavi u općem smislu, kao što to vrijedi za svaku religioznu ispovijest. Neka bude tako sve do časa, kad ćemo moći reći: tuđine je eto nestalo i vrijeme je eto svanulo, u kojem možemo da živimo slobodni, nezaštićeni tuđom pomoći. To je linija naše politike, kulture, koju namjeravamo da zadržimo.

Treća sjednica, dne 19. augusta, poslije podne. Otvara je predsjedatelj Motzkin. Nakon što su pročitane pozdravne brzojavke, primljen je prijedlog A. K., da se vrijeme govora u generalnoj debati ograniči na po'a sata.

Iza toga održao je dr. Georg Halpern

referat o gospodarskim problemima palestinske izgradnje.

Delegatima su predložene teze o budućem gospodarskom radu, koje je referent izradio po nalogu Egzekutive. Te teze sadržavaju uglavnom ono, što is-

tiče najveći dio partaja. Nijesu važne teze nego njihovo shvatanje i tumačenje. Dr. Halpern veli, da iznosi svoje shvatanje o tim tezama, pa za svoje izvođe nosi sam svu odgovornost, a ne Egzekutiva. Ponajvažnije je danas: imademo vanredno veliku imigraciju i moramo prema njoj zauzeti neko stajalište. Nitko ne će umanjiti imigracije. Današnjim našim sredstvima ne može se provoditi potpuno sistematsko gospodarstvo. Kod godišnje imigracije od 30.000 duša mora se veliki dio useljenika da useljuje u Palestinu i uklopljuje u gospodarski život Palestine vlastitom snagom. Mi možemo samo nastojati da u što većem opsegu postignemo maksimum kontrole. Baza izgradnje zemlje je poljoprivreda. Ali pored nje ima i drugih područja gospodarske djelatnosti. Poljoprivredni pokret mora se i dalje jačati, ali pojam haluca nije vezan uz političko uvjerenje. Bilo je vremena, kad su se rugali onome, koji bi tek izgovorio riječ industrija.

Nema tome mnogo vremena što je govor o privatnoj inicijativi pobudio smiješak. Sada ima u Palestini 790 poduzeća u kojima je uloženo 2 milijuna funti sa 3500 konjskih snaga, od kojih 20 uposljuje 20—50 radnika, a 16 i više od 50. To je u relaciji sa ostalim zemljama malo, ali to je slučaj i kod zemljoradnje. Ljudi privatne inicijative rukovode se logično vlastitim principima. Oni se ne podvrgavaju našem vodstvu. Kad bi drugi veliki narodi htjeli danas izgraditi svoju zemljoradnju imali bi većih teškoća nego mi. Dr. Ruppin podnijet će kongresu prijedlog o jeftinosti i dugoročnom poljoprivrednom kreditu. Kad se govori o kreditima, mora da se sve udesi prema principu mogućega rentabiliteta. Laglje je dobiti kredit za industriju. Predložiti ćemo osnutak Industrijalne banke iz sredstava Keren Hajesoda, koja će protivno od komercijalnih banaka davati dugoročne zajmove i ako ne na tako dugo rokove kao što se to čini kod poljoprivrednih kredita. U Industrijalnoj Banci treba da učestvuju pored KH i ostale naše banke, a i drugi će se moći priključiti tom institutu. Po mišljenju referenta može se u Palestini stvoriti velika industrija, dakako ekSPORTNA. Danas pokazuje malena Palestina više osnova za industriju i njenih početaka nego čitav blizni Orijent.

Predbacuje mi se, veli dr. Halpern, da se nalazim u svijesnoj protivštini protiv radnika. Kad bi tome tako bilo, onda bi to značilo konac moje saradnje. Ne ćemo li da napustimo što skorije postignuće naše većine u zemlji, moramo se pokoriti zakonu konkurencije svjetskoga tržišta. Na granicama Palestine prestaje moć naše ideologije. U Palestini je moguća industrija i uz plate, koje treba židovski radnik. Ali ako se hoće da kuša da se u Palestini riješe svi problemi rada, koji postoje u svijetu, preuzimamo time zadaću koju ne može naša mala nacija riješiti u počecima svoga razvitka. Dužnost nam je da osiguramo naše pozicije. Nigdje na svijetu ne stoje odnosi između poslodavaca i radnika na tako visokom nivou kao u Palestini. Za mene, kaže referent, polazna je tačka svakog razmatranja pitanje: što omogućuje jaču imigraciju. Ništa me ne može na to navesti da žrtvujem ekonomskom principu jedan od naših nacionalnih principa. Dvije su stvari nužne: židovska većina i utjecaj, da se ona doskora približi našem idealu. Prema mandatarnoj vlasti preuzeli smo obavezu, da će zemlja apsorbirati ljude, za koje smo ekonomski odgovorni. Mi, ali ne tkogod drugi, smijemo da kritikujemo Tel Aviv. Nitko treći ne smije da nam predbacuje Tel Aviv, jer mi imamo nasuprot drugima pravo na Tel Aviv. Mi tražimo, da se ne poduzimlju nikakve mjere, bilo s kojom motivacijom, da se ograniči useljenička struja. Naša je zadaća da ljude

u Palestini tako usidrimo, te ćemo naš ideal nacionalne domaje približiti ostvarenju.

Iza toga drži dr. Ruppin

referat o kolonizaciji.

Uvodno napominje da dijeli 95 pa i 99% mišljenja dra. Halperna: Upozorava na napredak i uspjehe u Palestini. Prije je židovsko pučanstvo u Palestini činilo osminu pučanstva, a sadašnje židovsko pučanstvo čini već šestinu. Za prošloga kongresa iznosio je židovski posjed 500.000 dunama, t. j. 5% sve površine, a danas iznosi dva puta toliko. Ali prenijeli smo u Palestinu i evropski standard of life umjesto azijskoga. To je stvorilo umjetno gospodarstvo. Naš rad u Palestini otešćan je iskorištavanjem jeftine dječje i ženske radne snage u susjednim zemljama. Ono, što smo dosada učinili u Palestini na području poljoprivrede, ne daje još mogućnosti za imigraciju masa, koja bi se rentirala. Nekoje od novoosnovanih kolonija pokri- le su u ovoj godini svoje izdatke. Za jednu ili dvije godine moći će svojim radom namirivati sve svoje potrebe. Ali poljoprivredna je kolonizacija vanredno skupa. Ja sam ponosan zbog prijateljskih osjećaja radništva prema meni, ali ja dakako nemam ništa protiv naseljenja drugoga elementa. Moramo da se obaziremo i na iseljivanje iz Palestine. Ne ukorijenimo li ljude tako u Palestini, te će imati egzistenciju, nijesmo nikako osigurani protiv toga, da oni napuste zemlju. U mnogim smo područjima dostigli stanje, u kojem privatni kapital može da započne svojim djelovanjem. Da se zapriječi spekulacija zemljištem moramo ustanoviti opći kontrolni organ za kupnje zemljišta, kojem će biti podvrgnuti svi cionisti i koji će se brinuti, da nijedno od društva za kupnju zemljišta ne stiče više dobitka, nego što je to dopušteno po strogim principima.

Posljednji kongres zaključio je osnutak kolonizacijonoga fonda. Nije nažalost bilo moguće, da se taj zaključak provede. Držim njegov osnutak i danas jednako potrebnim kao i pred dvije godine. I naša Hipotekarna banka ima daleko premalena sredstva. Što su 60.000 funti za hipoteke, kad se u Tel Avivu mjesečno gradi 200 kuća. Žalim, što kongres nema dovoljno interesa za gospodarska pitanja. Moramo zbog toga uz Akcijoni Komitet i kongres stvoriti organ, koji će unijeti jedinstvo u gospodarsku djelatnost. Predlažem ponajprije, da se Gospodarsko i Financijalno Vijeće premjesti u Palestinu, da se ondje nadopuni novoizabranim članovima i da u svoje članove ubroji i direktore naših velikih financijalnih instituta. Samo se tako može zapriječiti, da jedno društvo radi protiv drugoga.

Treba da opet prihvatimo misao o nacionalnom zajmu. Ja sam potpunoma svijestan teškoća i vidim mogućnost zajma tek tada, ako nam uspije da stvorimo garancijoni fond za kamate u prvih dvadeset godina, ukoliko ne bi kamati tekli iz kredita u Palestini. Ako velike židovske institucije, kao lože, općine itd. kroz dvadeset godina stave 200 hiljada funti na raspolaganje kao garancijoni kapital za kamate, tad vidim neku mogućnost, da se dobije veliki nacionalni zajam od 10 milijuna funti. Kongres neka odredi naročitu komisiju, koja će ispitati taj projekat.

Na kraju svoga referata izjavio je dr. Ruppin da sada namjerava da ostvari svoju namisao od pred dvije godine, da se za neko vrijeme povuče i da se posveti znanstvenom radu. Kongres je priredio dru. Ruppinu ovacije.

Iza dra. Ruppina održao je inž. Koplanski koreferat o

poljoprivrednoj kolonizaciji

Stare kolonije treba konsolidovati, a treba stvoriti i nove. U prošloj godini koncentrovali smo se na konsolidaciju.

Ali novokupljena zemljišta ne smiju ostati neobrađena. Naše pravo na Erec Jisrael ne osniva se na kupovinskim ugovorima nego na potrebi židovskoga rada. Budžet konsolidacije izradjen je veoma tačno. Potrebno je za svaku porodicu bez obzira na zemljište 700—720 funti i to za mošave, a za kvuce neko 80 funti manje. Izradjeni su planovi za 31 koloniju, koje reprezentiraju svega oko 1100 već naseljenih porodica. Potrebne svote podijeliti će se na dvije godine. Kongres treba da pomogne i kolonizaciju srednjega staleža pomoću kredita. Za njihovu hahšaru mora se povisiti budžet. Što se tiče plana dr. Soskina o kolonizaciji na bazi intenzivnoga gospodarstva, svi su eksperti s kojima je referent govorio, izrazili ozbiljnu bojazan, ali svi stoje na stajalištu, da se pokušaj takove kolonizacije mora da izvede na što široj bazi.

Ako kongres primi predloženi budžet za poljoprivredu, to će značiti, da taj poljoprivredni budžet dostiže impozantnu svotu od 330.000 funti. Bit će nam moguće da osnujemo nove kolonije za 900 do 1000 familija. Poljoprivreda nije jeftino preduzeće, ali engleska poljoprivredna kolonizacija računa sa naseljeničkim troškovima od 1500 do 2000 funti za jednu porodicu a nas kolonizacija jedne porodice stoji samo 700 funti.

Čitava naša gradska kolonizacija nije moguća bez agrarne pozadine. Tražili smo oduvijek da kongres smatra poljoprivrednu kolonizaciju najvažnijim dijelom naše kolonizacije, ne zato jer je poljoprivreda naša najslabija točka i temelj, na koji se mora da oslanja židovsko društvo u Erec Jisraelu. Poljoprivreda je za nas linija najvećega otpora. Individuum može da ide linijom najmanjega otpora, pokret mora da polazi ertom najvećega otpora. Mošav ovdim i kvuca su osnovne forme naše kolonizacije i tim putem moramo da idemo dalje.

Cijonizam je socijalistički problem izgradnje, pokret, koji stvara društvo. Mi ne možemo izvršiti našu zadaću bez socijalnoga idealizma, koji je radništvo donijelo u Erec Jisrael.

Četvrtu sjednicu, dne 20. augusta prije podne otvara potpredsjednik Motzkin. Dr. S. E. Soskin drži svoj koreferat o kolonizaciji Palestine i obrazlaže svoj projekat kolonije na osnovici intenzivne zemljoradnje. Taj referat odlažemo zbog opširnosti, pa ćemo ga donijeti zasebice u narednom našem izvještaju o kongresu.

Kao prvi govornik u generalnoj debati govorio je u ime Mizrahija Farbstein (Poljska). Moramo da budemo zahvalni Egzekutivi za veliki uspjeh prigodom otvorenja universiteta. Mizrahi je već na 13. kongresu izjavio, da drži potpis Bijele Knjige političkom griješkom. Čuli smo mnogo o sposobnosti engleske vlade, ali malo o sposobnosti naših vodja. Govornik napominje izjave ministra Amery-a Arapima za svoga boravka u Palestini. Ne smije se uvoditi cenzus u imigraciju. Svatko ima pravo da ide u Palestinu. Vrhovni Komesar Palestine može da bude samo Židov. Nežidov ne može da shvati, da Palestina pripada svim Židovima a nesamo onima u Palestini. Ne smijemo dopustiti, da se Vrhovni Komesar imenuje bez znanja Jewish Agency. Drugi je način dokaz o nemaru naših političkih predstavnika ili o tom, da engleska vlada ne računa sa Jewish Agency i sa mišljenjem židovskoga naroda. Mnogo smo investirali u poljoprivredu i još nema dvadeset Židova, koji bi mogli da žive od svoga rada u poljoprivredi. Prijeti nam, da velik broj radnika napusti kvuce zbog teškoga položaja u njima. Čemu dakle nove kvuce? Naš službeni organ »Haolam« označuje četvrtu aliju kao manje vrijedan narodni pokret. Po čemu ima Kaplansky pravo, da tako govori o toj aliji? Što je učinila Egzekutiva za industrijalizaciju zemlje? Od čitave te alije, koja je dovela u zemlju u godini dana 25 do 30 hiljada ljudi, tek su 92 čovjeka dobila potporu. Na čelu odjela za imigraciju stoje ljudi, koji su protiv imigracije, kao dr. Ruppin.

Proširenje Jewish Agency drži i Mizrahi nužnim, ali traži prije toga svežidovski kongres. Što je Egzekutiva u toj stvari dosada učinila? Dao

Bog, da jednom dodje vrijeme, kad ćemo i mi moći da izrekemo potpuno povjerenje vodstvu za njegov rad.

Kao zastupnik grupe »Et livnot« govori dr. Gottlieb (Poljski stamcijonisti). Najvažniji faktor u našim političkim razmatranjima je imigracija židovskih masa u Erec Jisrael. Nije najbitnije, što 1500 ili 1900 ljudi mjesečno seli iz Poljske u Palestinu, nego to, što je najveći dio židovskoga pučanstva u Poljskoj obuzet cijonizmom. Mi držimo četvrtu aliju snažnim i važnim pojavom. Što li se sve ne govori protiv te četvrte alije. Govori se o Židovima iz Nalevki. Dodajte jednom za subote u Nalevki, pa ćete vidjeti, da su usprkos zakonu o nedjeljnom počinku zatvorene u subotu sve radnje. Tu se izriče velika moralna snaga. Zemljište se dakako mora da oslobadja, ali taj se princip ne smije učiniti bolećivom kritikom grada. Što je glavni argument protiv kolonizacije Krima? Ondje nema cijonizma, to će reći kulturne fiziognomije, sjaja židovske renesanse, koji izbija iz universiteta, iz kazališta, iz grada. Mora da se dokine režim u našim palestinskim uredima i Mahlakot Haavoda. Palestinski Uredi nijesu ispunjeni cijonističkom svješću kongresa, nego jedne stranke kongresa. Tražimo jednakopravnost alije i slobodu alije i ne damo si diktirati nikakova ograničenja. Ne dajte da se vratimo u Poljsku praznih ruku, bez poruke kongresa. Mi smo na putu da stvorimo veliki i golemi cijonistički pokret. Nadajte put velikoj židovskoj budućnosti.

Ispred Hitahduta govori Arlozorov (Palestina); Weizmann je pred dvije godine zaželio u jednom govoru u Jerusolimu, da se za vrijeme od dvije godine otkloni naš interes od politike i od bavljenja njome. To će reći da se težište nastojanja i rada našega prenese na pitanja gospodarske izgradnje, na stvarna pitanja te izgradnje. Politički rad Egzekutive može da se ocijeni kao pravedan, dostojan i pozitivan i ako ona nije pokazala dovoljno intenzivnosta. Držim da mi je dužnost da kažem, te se u palestinskoga jišuva administracija Herberta Samuela drži velikim, vanredno važnim i državničkim poglavliem cijonističke politike. Samuel jamačno ne će želiti, da bude objektom političke spekulacije gospodina Farbsteina nakon svega onoga, što smo za sve vrijeme čuli od njega i od njegovih prijatelja. Egzekutiva mora mnogošta učiniti i mnogo nastojati, da ovu odličnu snagu i u budućnosti dobije za naš rad.

Vodstvo nije bilo doraslo jakom porastu imigracije. Centralno je pitanje rada pitanje zemljišta. Kaos na tržištu zemljišta obuzeo je sada svu zemlju. Produktivni elementi četvrte alije naišli su na potporu radnih slojeva. Ako je Ruppin jučer mogao reći, da smo nakon 15-godišnjeg rada i teških napora našli put i da stojimo usred rentabilizacije i konsolidacije jišuva, onda je u tome kolonizatorni uspjeh prvoga ranga. Dr. Soskin, koga njegove pristaše hoće da okrsti Schultze-Delitschom male buržoazije, držao nam je ovdje komičnu teoriju patlidjana i iznio opću, jednaku i direktnu filozofiju povrća.

Moramo ovaj kongres napustiti sa planom velikoga odličnoga i širokoga cijonizma. Moramo da vodimo veliku i sistematsku kolonizaciju bilo kojih slojeva našega naroda, samo ako je udešena na vlastitom radu. Već sam na prošlom kongresu nabacio pitanje velikoga kredita, i za me je naročita zadovoljština, da danas i dr., Ruppin drži ovakav zajam mogućim.

Naše bih zahtjeve ovako skupio: Tražimo, da na čelo kolonizacijonoga djela stupi Egzekutiva, koja ne će da se je nagoni, nego će sama voditi potrebnu politiku. Tražimo, da Cijonistička Organizacija nadje puteva za ostvarenje velikoga cijonizma, kako odgovara današnjemu momentu i da si u potpunju kooperaciji svih faktora, pribavi instrumente kapitala, koji su potrebni, da se ova zadaća ostvari.

Predsjednik Kongresnoga suda odvjetnik Gronemann iznosi neke napomene o načinu, kako je sastavljen Permanentni odbor i o sudjelovanju malih stranaka uz citiranje odnosnih statističkih odredaba.

Petu sjednicu otvara Nahum Sokolov i daje riječ gosp. Kurtu Blumentfeldu, koji zastupa program njemačkih cijonista i njima priključenih malih zemaljskih organizacija (mali Landsmannschafti). Njemački cijonizam nazvan je »lojalnim«, jer se drži, da je konstruktivna snaga manje vri-

jedna od stava, koji bi doduše da uživa plodove rada, ali da se u isto vrijeme drži u dovoljnoj distanci kritike. Prava je cijonistička vrlina, da se naš rad posmatra stvarno i odgovorno. Cijonizam je za nas nacionalna obnova židovskoga naroda. Ne priznajemo rečenicu, da trebamo da računamo sa Židovima kakovi jesu.. Cijonistički pokret hoće, da ih u zemljama galuta pretvori u novi tip. Danas se nalazimo u opasnosti, da se umanjani dosadašnje djelovanje visokoga centralne cijonističke snage u Palestini. Četvrtu aliju moramo da riješimo i svladamo cijonistički. Čitavu tu imigraciju promatramo, kao što je cijonista mora da promatra. U njoj se ne osieća samo privlačivost Erec Jisraela nego i odbojnost zemalja u galutu. Ako se i na ljevici netko kao na pr. Rubašov divi četvrtoj aliji, onda to biva zbog toga, što se ona veže uz predodžbu neke mistične snage. Ali mi moramo problem riješiti politički. Ne mogu neku zemlju Židovi drugačije da osvoje, nego tako, da Židovi sami obrađuju tu zemlju. Tražimo svom snagom kontrolu imigracije po Cijonističkoj Organizaciji. Što je u Palestini učinjeno, vezano je uz ime Ruppina, uistinu stvaralačkog duha, kojeg smo imali u Palestini. Utoliko nas se bolnije doimlje, kako ga neki dijelovi kongresa ocjenjuju. Sve misli palestinskoga gospodarstva promislilo je on i predložio ih.

Naš glavni problem jest u tome, da se gradski elemenat privede zemljoradnji. Za nas je ovdje pitanje, jesu li nam vodje politike dale garanciju, da su oni istiniti reprezentanti cijonističkoga pokreta i da srčano i ponosno zastupaju našu stvar? Izjavljujemo, da imademo povjerenja u političko vodstvo Egzekutive, naročito u dra. Weizmanna (Dugotrajno, živo odoravanje). Moramo naše snage koncentrirati, da nastavimo vršiti naše obveze.

Pred mnogo godina osnovali smo Keren Kajemet i trebalo je dugo vremena, dok je posvema uspio i dok se ustalio. Keren Hajesod stvorili smo protiv otpora svega svijeta. Danas se predlaže plan zajma, i on ne će nastati protiv Keren Hajesoda, jer se kod njegova ostvarenja računa sa Keren Hajesodom i proširenjem Jewish Agency kao girantima.

Potrebno nam je jedinstvo Cijonističke Organizacije, trebamo propagandu KH i KKL i to ne mehaničku. Kad se govori o stagnaciji Cijonističke Organizacije, ne valja kriviti Jewish Agency! Pravi pokret ne slabi se mjerama izvana. Naša je zadaća, da pobijamo fatalizam kao da će ostati pri starom. Duh cijonističkoga entuzijazma moramo organizatorno zahvatiti. Hoćemo da radimo na tome pod vodstvom ljudi, kojima smo to vodstvo bili dosada povierili.

Iza toga predaje predsjedatelj Motzkin predsjedateljstvo dr. Stephen Wise-u, pozdravivši ga sa nekoliko riječi.

Dr. Stephen Wise prije nego što je preuzeo predsjedateljstvo, održao je na engleskom jeziku ovaj govor:

GOVOR STEPHEN WISE-A.

Dr. Wise crta ponajprije tri velike faze razvitka cijonizma u Americi. Prva je faza bilo vrijeme cijonističkoga pionirstva i malenih početaka, jer je samo maleni skup oduševljenih cijonista podizao visoko barjak pokreta u Americi. Ova je faza trajala od osnutka cijonističke organizacije u Americi u godini 1908. sve do početka rata. Drugu fazu ispunja vrijeme rata. Predsjednik Udruženih Država bio je muž, koji je bio ispunjen simpatijama i potpunom spremom za pomoć cijonističkoj stvari. I bila je sretna konstelacija, što smo imali vodja, koji su uz mogli da upotrebe simpatije Wilsona za cijonističku stvar. Treća faza počela je iza završetka rata i naskoro se zbila promjena u vodstvu cijonističke organizacije u Americi. Ja sam nijesam za posljednjih četiri godina bio aktivan u vodstvu te organizacije, ali ja mogu javno da posvjedočim, da je vodstvo američkih cijonista od god. 1921. pokazalo vanrednu snagu, sposobnost i energiju i besprijekorno shvatanje. Ovo je vodstvo uživalo potporu posjeta velikoga vodstva Svjetske Organizacije, dr. Weizmanna, Sokolova, Lewina, Motzkin i drugih, koji su od vremena na vrijeme posjećivali Ameriku, da jačaju naš

rad. Vjerujem, te smijem da držim, da ne bi bilo dostojno, da kao cionista ili muž, i da moji nasljednici ne žele da propustim spomenuti, te je za vrijeme rata bila sreća za cionističku stvar, što je vodjom američke organizacije bio muž vanrednoga duha, državničke mudrosti, znanja i predanja, Justice Louis Brandeis, koji je zajedno sa Strausom, Frankfurterom i drugima bio u vodstvu, koje je onda pred četiri godina napustio.

U posljednje vrijeme stavljena su mi nekoja pitanja, pa bih na dva od njih htio ovdje da odgovorim. Pitali su me, što ja kao američki Židov držim o demonstracijama u Beču i o ekscesima, što su prijeli. Moj odgovor kao Američanina i Židova jest: Ako se jednog dana bude u Jerusolimu održavao kakav nežidovski kongres, ne će biti nužno, da ulicama polaze stražarske patrulle. Tako je isto bilo rečeno svojevremeno predsjedniku Wilsonu, kad je bila odasлана u Poljsku komisija, da ispita uzroke i posljedice pogroma — da se ne će trebati slati u Palestinu, kad bude ondje židovska većina, komisija, da ispituje ekscese protiv nežidova, jer će naš rad u Palestini i Palestina biti izgrađeni na pravdi i pravici. A sad da odgovorim na jedno drugo pitanje: Kad sam godine 1913. poduzeo moj prvi put u Palestinu, tražila je turska vlada, da si pribavim crvenu cedulju, koja mi dopušta, da 60 dana boravim u Palestini. Odbio sam nabavu te cedulje kao nedostojnu. Danas mogu hvala Ligi Naroda i mandatarnoj vlasti slobodno ući u Palestinu. Ali Vi ne možete u Ameriku. To je dokaz državničke mudrosti Weizmanna, Herzla, Nordaua, koji su prije mnogo godina bili rekli, da će doći vrijeme, kad će Židovima biti zatvorena sva vrata. Sva su vrata danas zatvorena, samo su jedna otvorena, židovska vrata u židovsku Palestinu. To je moj odgovor na pitanje o useljničkim ograničenjima Amerike.

Pred nekoliko mjeseci stvoren je u Americi zaključak, da se opet nastavi djelo, koje je bio vodio Joint Distribution Committee. Koliko je meni poznato, nije se prije te odluke provela savjetovanja sa židovskim općinama ili židovskim vodjama iz Evrope, ili svakako nijesu ta savjetovanja bila dovoljna. Danas rat ne priječi kontakt. Danas se mogu da sazovu židovski vodje općina i grupa da im se kaže, da hoćemo da poduzmemo ostvarenje plana velike kolonizacije u Rusiji na Krimu, Ukrajinu: to nije učinjeno. Mi američki Židovi trebali bismo, da imamo i volje da skupimo Židove zapadne, istočne i srednje Evrope, da se posavjetujemo prije, nego li što postavimo program, koji stoji mnogo milijuna dolara i gdje se radi o neispitanom i nesigurnom planu: krimskom projektu.

U daljem nastavku svoga govora ističe Stephen Wise, da se krimska kolonizacija ne smije da smatra alternativnim prijedlogom palestinskoj kolonizaciji, nego samo kolonizacijama u Mexiku i Južnoj Americi.

Weizmann je u Americi nakon konference u Clevelandu izvršio golem rad za cionizam. Ali on nije mogao da ide Jointu i da traži pet milijuna za radove u Palestini. A sad su bila nekolicina ljudi nekoliko dana u Rusiji, vratili su se, tražili pet milijuna funti za kolonizaciju na Krimu i ta im je svota bez dugog promišljanja obećana. Taj će se novac skupljati, ako ovaj kongres ne bude imao odvažnosti, da upravi ozbiljnu riječ vodjama američkoga židovstva. Tražimo, da američki vodje ispituju, prije nego što dadu te svote, je li veća korist, ako se taj novac stavi na raspolaganje za planove u Rusiji ili za oplodjenje židovskog rada u Erec Jisraelu. Imademo obzirom na Agency veliku obvezu. Ali mi se moramo pitati, u kakovu ćemo situaciju doći, kad se jednom formira Agency, ako najednom

naidjemo na takove projekte, koje podupiru grupe, što dolaze u pitanje za proširenje Agency. Edmund Burke je rekao, da mora da se stvori odnos između cijene i stvari, koja se za tu cijenu dobiva. Bila bi prevelika cijena za Agency, da se na ovom kongresu šuti o projektu ruske kolonizacije. Nisam protiv židovske kolonizacije u Rusiji uopće, ali ja sam cionista, pa želim, da budem siguran, da oni, koji su u stanju, da taj projekt predlože, da dokažu njegovu potrebu — prije nego što kao američki Židov pristanem uz plan, koji traži 5 milijuna funti, koji bi se možda mogli plodonosnije upotrebiti, kad bi se stavili na raspolaganje židovskoj kolonizaciji u Palestini. Možda će se ovaj kongres odlučiti, da šuti. Ja ne ću prosudjivati, je li bilo parlamentarno, što upravo sada iznosim svoja mišljenja. Ali ja bih još jednom htio da upozorim, dok je još vrijeme. Velika je opasnost u projektu kolonizacije na Krimu. Druge opasnosti, nego što su one, koje preuzimamo na se otvorenih očiju, kad se zalažemo za rad i kolonizaciju u zemlji, koja će da bude naša.

I izričem još želju, da ne potraje dugo, kad će opet vodje i svi pristaše Brandisove grupe i grupe Macka, zauzeti svoja mjesta kao aktivni saradnici u službi i pod barjakom cionističkoga pokreta i Cionističke Organizacije.

GOVOR VLADIMIRA JABOTINSKOGA.

U petak 21. VIII. održao je u plenumu kongresa Vladimir Jabotinsky, vodja grupe Cionista Revizionista govor, koji je naišao na vanrednu pažnju svijetu.

Ponajprije izjavljuje, da nema povjerenja u današnju Egzekutivu. Ne radi se o tužbama i o pojedinim pogreškama, nego o osnovnim pitanjima puta. Razlika postoji u odnosu prema političkom cionizmu. Mi držimo, da se svaka zadaća cionizma mora riješiti političkim metodama; podje li se dalje današnjim putem, stat ćemo zabrinuti pred problemima, koje pred nama podiže život. Naš je konačni cilj ostvarenje židovske većine u Palestini. Za to je potrebna imigracija od 40.000 ljudi godišnje. Posljednja je godina pokazala, da imamo ljudskoga materijala za takovu imigraciju. Ali mi moramo godimice održati takav broj i postizavati, da zemlja apsorbira taj useljnički val. To je golemo, gotovo nadčovječna zadaća. Mi se još ne možemo da radujemo, ako se u Palestini stvara nova tvornica. Tvornica još nije osnovana i osigurana time, što je otvorena, ona mora i da prodaje svoju robu. Pitanje prodje, je prvo pitanje gradske kolonizacije. Židovska industrija ne može egzistirati bez državnoga majoriteta i bez intenzivnoga zaštitnoga sistema. Problemi gradske kolonizacije u Palestini je po tome politički problem.

Možemo da kažemo, da je u ovoj godini, koja je bila dobra obzirom na imigraciju, Keren Hajesod i Keren Kajemet, poljoprivreda igrala posvema malenu ulogu. I useljenici srednjega staleža u četvrtoj aliji teže s oduševljenjem za zemljoradnjom. Unatoč svim tim povoljnim okolnostima zapala je poljoprivredna kolonizacija u mirovanje. Bilo bi smiješno da se zbog toga okrivljuju Ruppini ili Weizmanni.

Problem velike zemljišne kolonizacije ne može se objektivno riješiti kupnjom i prodajom zemljišta na slobodnom tržištu. Metoda poljoprivredne kolonizacije može da bude samo državna metoda. U Palestini ima još neobrađenoga, ali za obradbu sposobnoga tla i ta zemljišta moraju da postanu od države eksproprijirana zemljišna rezerva. Zemljišne reforme ove vrste provode se danas pomoću parlamenta u 22 države Evrope, koje nijesu ni

socijalističke, ni komunističke. Odgovara pravnoj svijesti modernoga svijeta, da se izmiruju glad sa zemljom sa jedne strane i neobrađena zemljišta sa druge.

I Ruppini, koga ne drže sanjarom, govorio je već o zajmu sa garancijama Saveza Naroda. Sumnjam, da će trgovački svijet priznati garancije, koje navodi Ruppini, t. j. naše fondove. Ali ima jedna sigurnost toga zajma, a to je zemljišna rezerva u Palestini. Čitav se problem cionizma mora da promatra sa tačke te zemljišne rezerve.

Bez političkih preduvjeta ne može se da izvrši nijedan rad. Ima razlike između kolonizacijone politike i kolonizacije. Kolonizacija u cionističkoj mjeri treba nekih preduvjeta: zemljišnu rezervu, zaštitnu carinu, porezne zakone i nacionalni zajam, koji se može da postigne samo političkim putem i koji se pokriva zemljišnom rezervom. Ali mi držimo, da se ova nastojanja i ako ih kongres prihvati, pa i ako bude uz njih židovski narod, ne mogu da izvrše, sve dok je uprava Palestine prodahnuta nesklonim duhom. Ne odgovara ni duhu ni slovu mandata, ako na najutjecajnijem činovnička mjesta dolaze protivnici Balfourove deklaracije. Vlada ne smije da ima neograničeno pravo namještenja činovnika na višim vladinim položajima. Protesti u stvari imenovanja lorda Plumera nijesu upravljani protiv osobe, nego protiv toga, što se nije konzultovala Jewish Agency. Je li to pravednost? Je li to u smislu mandata?

Vanredno zabrinuti stojimo pred pitanjem sigurnosti. Palestina sa stotinom mogućih točaka za napad, posjeduje samo maleni engleski aparat. Upozorava se na činjenicu, da je tri godine vladao mir. Ali to znači veoma malo. Mi tražimo od mandatarnе vlasti odgovornost za mir, ali ne tražimo žrtve u novcu i ljudima. Naša je dužnost da damo ljude.

U ovom momentu teškoća, hoćemo da zabrtvimo jedini politički instrumenat, cijev što vodi do mandatarnе vlasti, Jewish Agency. Što ne prodje filtrom Agency, to ne ćete moći da provedete. Financijalni dio izgradnje ne pripada dakako nama samima i onaj, koji plaća porez, ima prava da suodlučuje. Zašto da se dakle ne stvore dvije komore, koje će saradjivati u posve budžetarnim pitanjima? Ali duševni patos cionizma je u nas i zato mora Agency ostati u našim rukama. Pa ako danas ne prijeti nikakova opasnost, a to može da dodje dan, kad će možda sav kongres jednoglasno krvlju i suzama stvoriti politički zaključak; onda će trebati da imadete u svojim rukama instrumenat bez filtra. Ne podavajte se iluziji, da će se ti ljudi, kojih se saradnja hoće da stekne u Jewish Agency, saradnjom sa nama moći obratiti; ljudi, stranke, ne obraćaju se, tek velika masa kao takova može da se obrati. ICA radi u zemlji vanredno već 25 godina, ali pitajte kaptana Franka, koji je taj rad izvršio, je li cionista, i on će Vam odgovoriti, da nije; on drži cionizam ludim početkom. To vrijedi i za Hilfsverein der deutschen Juden. Kako možete da kažete, da nema razlike u političkom pogledu. Imademo 50-godišnju političku školu Ahad Haama, Herzla, koji je stvorio kongres, visoku školu naše politike i sada treba da tudji k nama dodju. Hoće li oni da imadu pravo, da nesamo govore?

Ovdje sam u Canossi. Držao sam pred 4 godine, da moram poput mnogih emigranata ostaviti svoj zavičaj, da se izvana što bolje uzmogom boriti za reforme u njemu. Kao baal t'suva stojim sada pred Vama. Izvana ne da se ništa da postigne. Kongres može da bude protiv ili za mene, to ne čini ništa; ali s Vama mogu da se sporazumim, ali s onima napolju ne. Kongres je suveren. Zbog toga stojim ovdje. Nemojte da otjerate patriote cionističkoga pokreta.

GOVOR dr. WEIZMANN.

U početku svoga govora dr. Weizmann burno aklamiran izjavljuje da ne će da se osvrće na svu brojnu literaturu, koja je nastala o djelatnosti i nedjelatnosti Egzekutive, i on je štaviše većim dijelom nije ni čitao. Ukratko će da odgovori redomice, kako su govorili govornici u generalnoj debati. Farbstein je, reče dalje predsjednik Weizmann, tvrdio, da Egzekutiva osim otvorenja Hebrejskoga Universiteta ne može da zabilježi nijedan uspjeh u politici. Ja ne mogu da kongresu donosim nikakvih senzacija. Veoma mi je žao, ali ja moram da Vas u tom pogledu uputim na naredne kongrese. Naša se djelatnost sastoji u malim radovima, koji su sa stajališta galerije i ulice u Beču i Varšavi dugočasni. Moram da odbijem, da preuzmem ikakovu odgovornost za izjave ministra Amery-a. Ali što biste Vi rekli, da je Amery Arapima i protivnicima u Jerusolimu izjavio, da on namjerava administraciju tako voditi, da u Palestini nastane židovska većina bez obzira na posljedice. To bi se sa stajališta agitacije moglo u momentu da izrabi. Ali nama bi time bila iskazana loša usluga. Govor kolonijalnoga ministra dojmio se Arapa mnogo gore, nego gospodina Farbsteina. Amery je bio, on jest i bit će konzekventan prijatelj cionističkih nastojanja. Vladina komisija bila je zaista nešto uznemirena zbog stanovitih pojava u Tel Avivu, pa je htjela, da provede neke mjere, kako bi spriječila pojave zemljišne špekulacije, nestašice stánova itd. Ja sam s vladom potanje raspravljao o tim pitanjima i tačno sam o tome izvijestio Akeijoni Komitej i Egzekutivu. Savjetovao sam vladi, da ne provodi te mjere i vjerujem, da će ona u tom slučaju raditi prema savjetu Jewish Agency. Držim, da se ne će ništa zbiti. Tražimo s pravom, da se — koliko je moguće, namještaju židovski činovnici. Ali ako si tkogod dopušta generalizaciju, što je neki židovski činovnik učinio ovo ili ono, što se ne sviđa kojoj grupi i kad se onda u kongresu nabacuje riječima, da su oni gori od antisemitskih činovnika, tad se položaj židovskih činovnika čini nemogućim. Ja Vas opominjem, da će ono, što Vi govorite i pišete biti upra-

vo tako danas ili sutra ili za godinu dana bacano na nas. Predbacivalo nam se, da je mandatarna vlast imenovala novoga komesara, a da nije pitala Jewish Agency. Izjavljujem otvoreno, da nismo bili pitani i ako bih mogao da sa važnim licem i džepom punim tajna trčim naokolo, da pobudim misao, te znam više, nego što hoću da kažem. Vlada je po mom punom shvatanju samo obvezana, da pošalje u Palestinu Vrhovnoga Komesara, koji simpatizira sa nastojanjima mandata. To možemo tražiti i to smo tražili. Da tražimo toga ili onoga čovjeka bilo bi zadiranje u suverene prerogative mandatarnе vlasti. Mi ne tražimo ništa, što po našem dubokom uvjerenju ne bi počivalo na pravnoj osnovici mandata. Lord Plumer ne bi to mjesto bio primio, kad bi bio znao, da se može i da će se moći da nalazi u protivštini sa politikom, koja se ondje provodi. Nemojte da već u prvim medjeljama nove vlade stavljate uporedjenja i nemojte da upotrebljavate fraze, koje oštećuju naš rad u Palestini! Ne čini ništa, ako mene napadate, zbog toga sam i ovdje. Ali zaustavite se kod toga! Već godinama podnosio sam napadaje, koje ste upravili protiv Samuela. Isti ti elementi ne nalaze sada dovoljno hvalospjeva za Samuela! Savjetujem Vam, da se okanite histeričkih napadaja i histeričkih hvalospjeva! S dostojanstvom i ozbiljnošću morate da nastojite razumjeti i ocijeniti teški radni period ovakovog čovjeka. Govori se, da Egzekutiva nije odgovorna za IV. aliju. Ali naša djelatnost u posljednjih 5 godina je odgovorna za to, da je ova imigracija uopće moguća.

Dr. Gottlieb se tužio, što sam jednom u Jerusolimu govorio o Nalevki. I ja sam jedan dio Džike i Nalevki i mi smo svi postali cionisti od negacije Džike i Nalevki. Cionizam bi za nas bio bezvrijedan kad bi se Palestina htjela da sagne pred tim silama. Cionizam je protest protiv Nalevki, i jedino što mi hoćemo jest, da u Palestini stvorimo takove preduvjete, te će se Džika i Nalevki pretvoriti u ono, što mi shvaćamo pod Erec Jisraelom.

Arlozorov je istaknuo nazadak, koji je naša politika pretrpila u Genfu. Genf nema uistinu potpuno i ispravno shvata-

nje za ono, što Genf naziva dualizmom mandata. Potrebna je dalekosežna politička odgoja, da se stvori ispravno shvatanje tih stvari. Nitko manji od ministra izvanjih poslova Velike Britanije predložio je korekture, koje su unesene u protokol zaključaka općih sjednica Saveza Naroda. To je, što smo mogli da učinimo. Ali upravo iz toga slučaja treba da erpete nauk. Na prošlom se kongresu uvelike tvrdilo, da moramo stupiti pred Ligu Naroda, ako ne možemo da štogod postignemo kod mandatarnе vlasti, pa da tu instancu pozovemo, da popravi nepravdu, koja nam je nanešena. Osiromašili ste za jednu iluziju, i Vi ćete iza moga govora biti siromašniji još za neke druge iluzije.

Moj prijatelj dr. Wise ispostavio mi je dobru svjedodžbu za moj rad u Americi, ali tek nakon Clevelanda. Napominjem, da sam tek iza Clevelanda započeo da radim u Americi. Kraljevski rez od Clevelanda bio je potreban. Bez njega ne bi bio u Americi moguć rad za Keren Hajesod. I u vrućini bitke u Clevelandu često sam potvrdio, da su naši američanski prijatelji iskazali nama velike političke usluge za vrijeme rata.

Gospodin Grünbaum izjavljuje, da smo čekali na rezultat Agency i da tog rezultata nije bilo. On očekuje zbog toga od mene, da ću sam doći i izjaviti, te se ne može ništa da učini. Mi smo u svem pitanju Agency polazili konstitucionalnim putem i on je bio koji je zapriječio, da stvar brže napreduje. Ponajprije zapriječujete jednu stvar a iza toga tražite brze rezultate. Pokušava se, da nas se uvjeri, da Egzekutiva a i ja već vjerujemo, da je Agency propala. Opet hoću da Vam otmem jednu iluziju. Mi nismo mijenjali stajalište u pitanju Agency. Ne ćemo ga mijenjati i nadamo se, da ćemo plan na kongresu provesti. Grünbaum mi je predbacio impresijonizam. Ali ja sam najokorjeliji čovjek svijeta i dokazao sam to u ovo jedanaest godina. Ako budete Vašim političkim vodjama dali mogućnosti, da budu trajno u Londonu, proći će Vas za 24 sata ovaj loš dojam impresijonizma. Isto je tako slabo opravdan prigovor, da smo ja ili moji kolege razorili cionističku organizaciju. Ja sam vazda zastupao čisti, punokrvni

Dječji dom ferijalne kolonije u Crikvenici

Pokazalo se u širokom području često besplodnoga filantropskog rada, da je praktički najzahvalniji onaj dio energija, koji je posvećen ponajmladim naraštajevima. Pa ako ijedan filantropski rad zaslužuje iskrene simpatije sa etičkoga pa onda i sa nacionalnoga stajališta, bit će da je to rad oko pomaganja djece. Zagrebačko je židovstvo stvorilo pred neko deset godina s mnogo mara instituciju, kojoj je zadaća, da pomaže židovsku siromašnu, oskudnu djecu i to poglavito odašiljanjem djece za vrijeme praznika na duži ili kraći oporavak u zdrave krajeve. Godine 1913. osnovana je, a god. 1914. konstituirana »Izraelitska Ferijalna Kolonija u Zagrebu«. Našla se je i opet skupina židovki, koje su odlučno ustrajale kod nastojanja, da naše židovstvo stvori ustanovu, posvećenu brizi oko židovske

djece. Ferijalna kolonija lijepo je radila do maksimalnih granica svojih mogućnosti, smetana nevoljama rata i financijskim krizama u samoj zemlji. Pa ipak je u teškim vremenima bilo lijepih rezultata rada, pa ipak su i tu znale da rode lijepim plodom nastojanja oko izgradnje društva.

Ferijalna kolonija nastojala je od početka svoje egzistence, da djecu šalje na more. Ponajprije je to zapriječio rat, a iza toga i okupacija Talijana i loš saobraćaj s primorskim mjestima. Djeca su morala u Slavoniju, a poglavito u Lipik, gdje su se lijepo oporavljala.

Kasnije su prve kolonije na more bile prisajedinjene gradskoj koloniji zagrebačkoj u Selcima i koloniji vladine Socijalne Skrbi u Crikvenici. I na kraju uspjelo je Izraelitskoj Ferijalnoj Koloniji, da u Crikvenici nabavi lijepu vilu usred zelenila i da je adaptira za potrebe dječjega ferijalnoga boravka. Godine 1922. kupljena je vila u Crikvenici, a godine 1923. uredjen

i svečano otvoren, primio je dom prvi turnus zagrebačke židovske djece.

Usred bujna zelenila čempresa, mrčika i plodnih smokava, okružena rascvjetalom šumom oleandera, podiže se u četvrti vila u gradskom parku u Crikvenici, nekoliko koračaja od pješčanoga morskoga žala, lijepa, jednokatna kuća, koja na vrhu fasade svoje nosi ime »Vila Antonija«. Izvana se ni po čemu ne vidi, što ima sve iza ograde ove kuće: židovski dječji ferijalni dom. Prednje je dvorište vile puno rašća, a u stražnjem dijelu dvorišta nalazi se igralište, sa vrtnim spravama za gimnastiku. Vila broji oveći broj prostora, sve zračnih soba i komora. Kuća je sagradjena na strmim kosoga terena, pa je sprijeda viša nego sa stražnje strane. Sprijeda, u prizemlju nalazi se jedača dvorana. Tu ima svako dijete svoje opredijeljeno mjesto kod stola i u stolu svoju ladicu sa svim svojim jedačim priborom. Svaki put prije jela, kad su se sva djeca,

stopostotni cionizam i nikad nijesam pružao surogat. Upravo u tome možda leži ono malo snage, što je imam. Ako mi Grünbaum riječju Uganda, koju često upotrebljava, predbacuje podložnost ili servilizam ili nazvali to kakogod, to Vas upućujem na govor Allenbya u Jerusolimu, u kojem ćete vidjeti odgovor, da li nijesmo ikada jednim gestom ili riječju čuvali dostojanstvo židovskoga naroda. Ali ima i dvije vrste dostojanstva, mehaničko, bacanje u pozu, igranje državnika i neko odupiranje na mističke snage, kojima se ne raspolaže, stvaranje utvare i neispravne predodžbe. To svijesno nijesmo htjeli da činimo. Jer time se pobudjuje dojam političkog šarlatanstva. Naše državničko umijeće bazira na osjećaju prava, pa ono ulaže sve u momentu, kad je nužno i moguće, da se taj osjećaj prava pobudi i kod drugih. Ovaj osjećaj prava, ozbiljnosti, ozbiljnoga shvatanja teškoća mogao se je pobuditi za zgone generala Allenbya u godini 1918. kad se je polagao kamen temeljac universitetu. To je dostojanstvo u našim očima. Sve ostalo je politički kliše i šablona, što se posudjuje od drugih naroda. Ja sam židovski državnik, a vi ste asimilovani čovjek.

Ben Gurion je s pravom konstatovao ton rezignacije u mom govoru za otvorenja. Ali taj ton rezignacije nije toliko upravljen na stvari, koje ja zbog objektivnih teškoća ne mogu da dohvatim, koliko na to, što nijesmo iscrpili sve mogućnosti u okviru onoga, što je u našoj moći. Što se tiče budjenja Istoka držim, da je upravo sadašnje vodstvo propovijedalo gluhim ušima.

Jean Fischer nas je opet podsjetio, da je jednom nešto rekao. Moram da Vam opet otmem jednu iluziju: Bijela knjiga može da postane modro-bijelom knjigom. Ali samo radom u zemlji, drugoga sredstva nema.

Mereminskiju priznajem, da imigracijom zakon nije idealan. Ali ipak je postignut neki napredak prema starom zakonu. Mereminski je isto tako kao i Jabotinsky izjavio, da si engleska vlada gradi u Palestini strategičku poziciju, a da mi, koji se iskorištavaju, ne dobivamo ekvivalent. Imade u Engleskoj vojničkih stručnjaka, koji tvrde, da je Pale-

stina posve neprikladna za ikakovu obranu britanskoga imperija. Druga jedna škola kaže, da pozicije u Palestini imadu neke vrijednosti, ali da bi bile mnogo vrijednije bez Židova i bez mandata. Svakako Vam savjetujem, da se ne gubite u strategičkim pitanjima britanskog imperija. Ali imade velika vrijednost, za koju ćemo možda dobiti protuvrijednost u historičkom razvitku. Britanski imperij možda će si u budućnosti računati u golemu zaslugu, što je pokušao da riješi u duhu pravde pitanje, koje u svijetu postoji kao simbol nepravde. To je strategička vrijednost, koja ne stoji do vojske i koja se ne ogledava u parlamentu, nego ima golemu važnost *à la longue*. Ali to su vrijednosti, koje će tek u budućnosti pokazati potpunoma, koliko vrijede.

U tom i leži posvema kriva premisa čitavoga govora Jabotinskoga. Može se početi time, da je dvaput dva pet i na tome posve logički sagraditi čitav sistem, ali — dva puta dva nije pet. Ono, što je rekao Jabotinski, moglo bi se vanredno primijeniti recimo na zemlju, kao što je Rodezija. Ali Palestina nije Rodezija, i tu stvar zapinje. Židovskom ulicom opet kruži legenda, da Palestina imade golemih površina državnoga zemljišta, ali to su eto legende. Nema drugoga puta nego, kao što Ušiškin veli, da zemljište u Palestini, koje trebamo, kupujemo i oslobadjamo židovskim novcem. Ne razumijem se mnogo u zaštitne carine, ali bi bilo dobro, da Jabotinsky ne čini zaštitne carine osnovicom nekoga nazaranja o svijetu. Na zaštitne carine u Palestini odgovorila bi možda Sirija isto tako zaštitnim carinama, i na jednoj bi se strani izgubilo, što bi se na drugoj dobilo. A ne može da se uvede zaštitna carina samo za jedan maleni industrijalni dio pučanstva. Zajam je političko pitanje prvoga reda. On traži polaganu, sistematsku pripremu, ali ako tko misli, da će zajam ikad nadomjestiti Keren Hajesod, ne će izbjeći gorkomu razočaranju. Upravo zbog toga, da se dobije zajam, moraju se od dana u dan povisivati primici Keren Hajesoda i Keren Kajemeta.

Ključ situacije jest u tome, da se u istinitom prijateljstvu i istinitoj saradnji s Arapima otvori Blizi Istok židovskoj

inicijativi; i za to je Palestina zlatan ključ. Palestina mora da se gradi, a da se time ništa ne štete legitimni interesi Arapa. Kongres ne smije da se zadovolji platonskim formulama, nego mora da proguta gorku istinu, da Palestina nije Rodezija, nego da tamo stanuje 600.000 Arapa, koji po osjećaju pravice imadu isto toliko prava na Palestinu, kao mi na svoju narodnu domaju. Moramo Palestinu uzeti, kakva jest, s prudovima i s pećinama, s Arapima i sa Židovima, kakvi nam dolaze. To je naš rad, sve ostalo je izvještačeno. Bila je duboka povreda, kad je s ove tribine izuštena o halucima riječ »Kostkinder«. Kroz godine ste svi upotrebljavali halucina do besvijesti za agitaciju, ugušili ga hvalospjevima. Što je četrnaestom kongresu, da ste ga danas pretvorili u »Kostkind«. Mora da nas ispuni bolom, kad se iza osamnaestogodišnjega rada jednoga Ruppina dolazi i kaže: »Sve što si učinio, ne vrijedi, ja imam novi recept«. To su stvari, koje odlučuje eksperimenat. A jao eksperimentu, ako postane objekat partajsko-političke konstelacije!

I Herbert Samuel ne smije da postane objektom stranačke strasti. No moram Vam reći, da ga i ja nadasve štujem. Arlozorov mi je govorio iz srca, kad je rekao, da moramo sve učiniti, kako bismo sačuvali snagu Samuelovu za cionizam. On će doći pa će iza jednogodišnjega odmora steći dostojno mjesto u našim redovima. Ali ne oteščajmo mu put našim preslatkim pozivima!

Ja sam kroz jedanaest godina revno nastojao, da zajedno sa svojim prijateljima stvorim neke vrste židovsku državničku umjetnost. Dotad je bila samo šadlanuta. Šadlan je onaj, koji nešto traži, a da nije siguran, da će to izvesti, i koji ne može da ponudi nikakovu protuvrijednost za ono, što traži. Mi smo pokušali, da približimo evropskim i američkim državniciima, napose pokojnome predsjedniku Wilsonu osjećaj prava, koji u nama živi i koji je gonič i motor čitavoga našega života. Bilo je doba, kad je taj osjećaj bio državniciima razumljiviji nego danas. 14 točaka bijahu ratno sredstvo, ali se nadam, da će tih četrnaest točaka uskrsnuti i da će živjeti u budućnosti. Po njima smo mogli da tra-

neko 50, skupila oko stola, mole glasno Š'ma, a u petak uveče pale se tu svijeće, moli se blagoslov nad svijetlom i kiduš; a iza jela pjevaju te večeri djeca pjesme, pa se sad već ističu ona, koja su u židovskim omladinskim udruženjima naučila hebrejske pjesme.

»Pa, je li pjevate petkom uveče iza jela?« — pitam nekoliko dječaka za stolom, kad su bili svršili sa obrokom riže.

»Pjevamo!« odgovore po nekoliko njih odjednom.

»A šta pjevate?«

»Pa pjevamo — pjesme.«

»Hebrejske?«

»Aha, pa da«, odgovara jedno vedro čeljade.

»A odakle ih znaš?«

»Pa ja sam u Zagrebu u Cofetu«, odgovara on uvjerljivo.

I u tu dvoranu ulaze djeca nakon igre i obligatnoga kupanja u blizom moru uz

pjeskovitu obalu vanredno, »strašno« gladna, a ostavljaju je, kažu djeca sama, sita do grla. Nekoji su mi dječaci, kad sam ih upitao jesu li siti, odvrćali lakonski »tak« i prešli rukom preko grla, naznačujući savršenu sitost tečnim, hranivim melom (ove godine utrošeno je u dva mjeseca više od 100 kg. gušće masti). Djeca su zadovoljna, nasmijana, vedra. Čistoća je odlična, a red je u koloniji uzoran. Gospodja Koller, direktorica doma, ima dobrih organizatornih kvaliteta, vanredno je energična i pazi na svaki kutić. Sve su sobe zračne. Za 48 do 50 djece, koja borave po mjesec dana u koloniji, ima oko 13 spavaćih soba. U najvećima ima nešto oko 10 ležajeva. Svako dijete ima poseban metalan, čist krevet. U prizemlju je oveći prostor za pranje. Tu ima svako dijete svoj lavoar na stalnom mjestu za pranje, a tik uz tu prostoriju nalazi se u širokom prolazu veliki ormar sa pretincima, u kojima djeca imadu svoje rublje.

Ove je godine kupljen oveći kompleks zemljišta iza vile od vlade i općine u Crikvenici, pa koloniji pripada danas prostor od više nego 700 četvornih hvati. Igralište je lijepo i dobro uređeno. U pozadini dvorišta sagradjena je posebna, lijepa, kućica, koja se upravo sada dovršava. Tu će se smjestiti djeca, koja obole od običnih, akutnih, priljepčivih bolesti, kao što su angina, proljev itd. Ima tude dvije prostrane spavaće sobe sa po 4—5 kreveta, posebna kuhinja, soba za sestru pomoćnicu sa prozorima u obadviije spavaće sobe, i sve ostale nuzprostorije. Kuća ima i lijepu terasu za sunčanje. Dogodine izgradit će se i naročiti nadsvodjeni ležajevi za sunčanje. Higijenski je dom već sada uređen odlično. Djeca ustaju oko 7 sati, a liježu oko 9 uveče. Stalan liječnik pregledava djecu u odredjenim vremenskim razmacima i vazda je pri ruci, kadgod koje dijete oboli.

Iz spavaćih soba djece puca vidik iz-

žimo Balfourovu deklaraciju i San Remski zaključak. Četrnaest točaka su momentano zaboravljene. Ali će opet doći doba, gdje će oživjeti taj osjećaj prava. Onda ćemo opet moći da se usmjelimo na prodor. Doonda moramo da idemo ovim tvrdim putem. Komu je miliji lagan put, neka ide u Ugandu ili Krim ili kamo drugamo. Mi moramo, da izvojtimo ovaj teški dugi, tvrdi, svakidašnji boj. U nečemu ćemo pobijediti, u nečemu podleći. Izgradit ćemo kamen po kamen u Palestini, dok ne dodje čas, gdje će opet tribunal, pred kojim ćemo moći da formuliramo zahtjeve u istoj atmosferi osjećaja pravde, ako i ne na istim temeljima. Onda će Vaš budući vodja da stupi pred taj tribunal i moći će da se podupre na izvršen posao, doduše malen, ali zdrav i pošten i pun. Mora da čekamo to vrijeme sa strpljivošću, koja dolikuje staroj rasi i starom kulturnom narodu. Nemojte da silom postizete uspjehe časa, koji su bumerang, što će se poslije sam okrenuti protiv Vašega rada. Ja mogu da idem samo tim putem, jer mi je on u krvi, u mojoj vjeri i u mojem iskustvu. Hoćete li brži put, onda ćete morati da birate druge vodje. (Burno odobravanje, svi se podižu).

APSOLUTORIJ EGZEKUTIVI.

Na koncu 12. sjednice, dne 26. augusta u 11½ u noći izglasan je apsolutorij Egzekutivi. Za apsolutorij je bilo 137 glasova, protiv njega 17 glasova Zajednice radikalnih Cijonista. Usteglo se 90 glasova Mizrahija, Hitahduta, Poale Cijona i Ceire Cijona. I ako je apsolutorij primljen s burnim oduševljenjem, izjavio je dr. Hajim Weizmann u ime Egzekutive i u svoje ime, da će istom drugi dan moći da kaže, hoće li iza takvoga apsolutorija moći Egzekutiva da preuzme vodstvo i odgovornost za namaknuće budžeta od jednog milijuna funti.

Govori se, da će b'iti predložena Egzekutiva: dr. Weizmann, Sokolov, Feiwel, Eder i Blumenfeld, koji ima svi da ostanu u Londonu.

nad krošnja smokava i oleandara, iznad stabala parka preko pučine morskog sve tamo daleko na otoke. Uopće je ovdje vanredan doživljaj ljepote. A u tome i leži vanredna vrijednost za estetsku odgoju djeteta. A sa druge strane čini se, te djeteta tu ne osjeća da je siromašno. Ono tu živi osjećajući, te je razumljivo samo po sebi, da ima udobnosti i užitak ljepote.

Ništa ne govori više za uspjeh ovoga instituta u Crikvenici do nasmijanih i punih obrazića ono pedesetero djece, što boravi sada ondje. Tražio sam informandi causa njihova izričita svjedočanstva; i ona su povoljna.

Uz djecu su stalno sada dvije diplomirane učiteljice, od kojih je jedna sa zagrebačke židovske škole. Bilo bi poželjno, da se svake godine nadje tri do četiri naših prokušanih židovskih učiteljica, koje bi preko ljeta bile tu u koloniji uz djecu, unoseći u dom i nešto dubljeg pedagoškog duha, koji je bez sumnje potreban. I sada

Štampa u Erec Jisraelu

U članku »Najmladja štampa svijeta« govori detaljno u listu »New Palestine« osnivač židovske brzojavne agencije Meier Grossmann o štampi u Erec Jisraelu. Iz toga članka donosimo prema »Wiener Morgenzeitung« ove podatke:

Štampa u Erec Jisraelu jest zasada tek do nekog stupnja prirodan produkt potrebe za dnevnom informacijom; ona je djelomično umjetna tvorevina političkih grupa sa političkim ili odgojnim svrhama. Četiri dnevnika i neko 32 tjednika i polumjesečnika daleko su od toga, te bi se sami od sebe mogli da uzdrže; njih subvencioniraju nacionalne organizacije, političke stranke i vjerske zajednice; ostali se listovi bore sa svojom egzistencijom. Unatoč tome raste u zemlji danomice broj listova. Pred deset godina nije u Erec Jisraelu još postojao nijedan dnevnik, a danas postoje ovdje najmodernije tiskare, a i jedna obavijesna agencija.

Novinska čitalačka publika u Erec Jisraelu može se podijeliti u tri grupe: Arape, Židove i Engleze. Svaka od tih grupa ima svoju štampu, a neka i novine u dva jezika, jer znatan dio useljenih Židova, koji umije da čita samo jedan jezik, povećaje broj engleske čitalačke publike; koju u glavnome čine vojska, vladini činovnici i trgovci. Palestinska novinar mora da se obazire na sve struje i boje unutar svoje nacionalne i jezične grupe. Žurnalistička tradicija nije se još mogla da stvori. Izuzevši hebrejski tjednik »Hapoel Hacair«, koji izlazi neprekidno već 18 godina, nema u zemlji nijednog hebrejskog, arapskog ili engleskog lista, koji bi postojao više od 10 godina.

Arapska štampa u Erec Jisraelu zastupa dvanaest časopisa, od kojih izlaze 3 u Jerusolimu, 4 u Jafi i jedan u Betlehemu. Jedan arapski dnevnik nije se mogao da ostvari unatoč svim naporima zbog pomanjkanja čitalaca. Arapski listovi donose ponajviše lokalne vijesti i informacije, prenešene iz egipatske štampe. Naklada ovakovog arapskog lista ne prelazi 300 primjeraka. I ako četiri petine pučanstva čine muslimani, ipak su gotovo svi urednici i

izdavači arapskih listova u Erec Jisraelu kršćani. Većina arapskih listova je protuengleska, protužidovska i prema tomu protucijonistička.

»Felestin« (Palestina) i »El Gezira« u Jafi, »El Karmel« u Hajfi, »Rakib Sion« (Čuvar Cijona), službeni organ latinskoga patrijarha i »Meraatel Šerk« (Zrcalo Istoka) u Jerusolimu jesu propagandni listovi arapskih nacionalista »Felestin«, kojega je izdavač Izrael Issa bio nekoliko puta sudbeno progonjen zbog protuengleske propagande i huckanja protiv Židova, jest službeni organ kršćansko-muslimanskog društva, koje je pred dvije godine poslalo svoje odaslanike u Englesku. »El Karmel« je najstariji arapski list u službi arapske nacionalističke propagande, a uređuje ga vanredno sposoban arapski novinar Nazar.

Organi umjerenih Arapa u gradovima su: »Lisan el Arab« u Jerusolimu, »Anafir« u Hajfi i »El Akbar« (Vijesti). Ovi listovi ne pobijaju britanski mandat, pa zagovaraju sporazum sa Židovima i Englezima na kulturnoj platformi i ako ne priznavaju Balfourovu deklaraciju, jer ona osigurava Židovima političku nadmoć. »Lisan el Arab« je usto orijentiran protiv Francuske, njegov izdavač je prognan iz Sirije. Uopće se može reći, da svi listovi, na koje utječu zastupnici kršćanske crkve simpatiziraju sa Francuskom i da su najoštrij protivnici Židova i Engleza. List »Sovt Ašab« (Glas Naroda), koji izlazi u Betlehemu jest organ kršćansko-ortodoksne zajednice. Osim ovih listova izlaze na arapskom jeziku arapsko izdanje sindikalnog organa željezničara »Hakatar« i arapsko izdanje službenoga lista palestinske vlade.

Dok Arapi sa pučanstvom od 600.000 duša imadu 12 malih periodičnih časopisa, dotle 125.000 Židova u Erec Jisraelu izdaje 3 dnevnika, 7 tjednika, 2 polumjesečnika, 6 mjesečnika i nekoliko revija, koje izlaze neredovito. Svi ti listovi izlaze na hebrejskom jeziku.

Tri dnevnika »Doar Hajom« (Dnevna pošta) u Jerusolimu, »Haarec«

je uz djecu stalno i jedna ispitana sestra pomoćnica. Djeca posjećuju koloniju u dva turnusa; jedan traje od početka do konca jula, a drugi čitavoga mjeseca augusta. Jedan čine djevojčice, a drugi dječaci; sve po 50 djece. Vodstvo kolonije namjerava da dogodine uvede tri odjela počevši od 15. juna, a završujući 15. septembra. U ostalom medjuvremenu mogao bi se dom upotrebiti kao oporavilište za židovske studente i rekonvalescente. Samo bi tu svi posjetnici trebali da plaćaju režijsku cijenu, a za one koji ne raspoložu sredstvima, trebale bi da podmiruju troškove razne židovske korporacije, jer Ferijalnu koloniju stoji napona sviju snaga, da pokrije troškove dječjega boravka i oporavka.

*

Došada je u dom u Crikvenici investirano preko 800.000 dinara, a da nema više nikakvih dugova. Nekoliko je gospodja

i gospode steklo lijepih zasluga oko namaknuća toga novca. Ali ako se već ima da istaknu lica i imena, treba prije svega spomenuti rad i predanje gospodje Tilde Deutsch-Maceljske i njenoga supruga gospodina Alberta pl. Deutscha. U njih je rad za Ferijalnu Koloniju važan dio njihova života. Gospodja Deutsch-Maceljska, čije ime nosi zaklada, što čini financijsku bazu doma, već kroz odulji niz godina ponajveći dio svojih energija daje pomoći i brizi za djecu, lijepoj, uzvišenoj svrsi. I mi joj iskreno želimo, da joj hvala ne zastane u komplimentima znana i prigodnih uzvanika, nego da ta hvala bude trajno živa i duboka u srcima onih ljudi, što će da postanu od djece, koja se dolje u blagoj klimi usred zelenila i cvijeća raduju ljepoti, što je ponajviše njenom zaslugom mogu da uživaju kroz mjesec dana.

—1.

(Zemlja) i »Davar« (Riječ) u Jafi posvema su moderni listovi. »Davar« izlazi od 1. juna ove godine i zastupa umjerenu socijalističku struju.

Tjednici su: »Hapoel Hacaïr« (Mladi Radnik) u Tel Avivu, »Kol Jakob«, organ ortodoksa, »Kol Jisrael« list Agude, obadva u Jerusolimu, »Kuntres« u Tel Avivu, organ cionističke radničke organizacije »Ahdut Haavoda«, »Hator« u Jerusolimu (Mizrahi), »Hajišuv« u Jafi, »Hedim« (Umjetnost i književnost) i moderni, ilustrirani tjednik »Hamizrah« (Istok). Polumjesečno izlaze jedini komercijalni stručni list u Erec Jisraelu »Mishar Vetasija« i hebrejsko izdanje službenoga lista »Haiton Harišmi«. Od šest mjesečnika treba istaći odličan list »Hašiloah«, poljoprivredni časopis »Hasade« i stručni list za dječje vrtove »Hagina«.

Na engleskom jeziku izlaze dnevnik »Palestine Bulletin«, koji izdaje palestinska brzozjavna agencija, osim toga nedjeljno izdanje »Doar Hajoma« pod imenom »The Palestine Weekly« i službeni list »Official Gazette«.

Organizacija sefardskoga židovstva

Prenosimo iz »Wiener Morgenzeitung« ovaj razgovor saradnika toga lista sa predsjednikom Saveza Cionista dr. Davidom Alkalajem. Članak je popraćen slikom pokojnoga oca dra. Alkalaja, koji je bio haham i propovjednik sefardske općine u Beču.

Sefardsko općinstvo prihvaća razumljivo i jednostavno cionističku ideju, jer u njega uopće nema asimilatorske ideologije. Politički je cionizam i kod Sefarada kao i u ostalih Židova konkretni izričaj želje za povratkom u staru domaju. Čeznja za preporodom židovskoga naroda među Sefardima dade se veoma lijepo ilustrirati u mojoj vlastitoj porodici. Brat moga djeda, rabi Jehuda Maj Alkalaj, rabin u Zemunu, bio je već god. 1840. cionista i napisao je cionističko djelo, koje je izašlo u Beogradu na hebrejskom jeziku, »Goral P Adonaj«. Moj otac, Moses de Alkalaj, haham i propovjednik sefardske općine u Beču, bio je jedan od osnivača i pomagača prvoga nacionalnog studentskog društva, Kadime u Beču, koje je postojalo i prije nego što je Herzl bio stupio na popršte. Kod makabejske svečanosti, koju je to udruženje priredilo godine 1884. održao je moj otac govor na hebrejskom jeziku; to je valjda bio prvi javni hebrejski govor, koji se je nakon mnogo i mnogo godina držao u zapadno evropskom gradu. Moj otac bijaše tada, kao što se to samo po sebi razumije, objekt mržnje tadašnjih svemoćnih zastupnika asimilacije.

Medju pozdravima prvoga cionističkoga kongresa u Bazelu, nalazilo se i jedno pozdravno pismo udruženja iz Beograda, koje je postojalo već davno prije, nego što se javio Herzl, i koje je odaslalo mene kao svoga zastupnika na bazelski kongres. Iza nastupa Herzlova uzeo je aktivnoga učesća u cionističkom pokretu doduše samo sefardski Balkan, a azijski sefardi ustrajali su u svom stotine godina starom pasivitetu sve do

danas. Da se i ovaj dio svjetskoga židovstva privuče na saradnju i da se i on u nacionalnom, kulturnom i religioznom pogledu učini dozrelim za zadaće židovske renesanse, stvorio se na poticaj rabi Ben Cijon Uziela u Palestini i izdavača palestinskoga dnevnika Doar Hajom, El Malijaha komitej, koji je zaključio da okupi sve Sefarde u jednoj sefardskoj uniji i koji je moralno poduprt Usiškinom priredio konferencu Sefarada, što je prošle nedjelje zasjedala u Beču. Ova je konferenca jedna od najradosnijih pojava sefardskoga židovstva. Organizovano sefardsko židovstvo može mnogo da znači za izgradnju Palestine.

Delegati konference bili su svi sefardski delegati kongresa (ima ih dvanaest) osim toga otpao je za pojedine općine i sefardske korporacije na svakih 200 njihovih članova po jedan delegat; predsjednikom konference izabran je gospodin Moše Picicoto, koji potječe iz Manchestra, a sada živi u Erec Jisraelu. Ostvarenje ove konference imade se uvelike zahvaliti predanju i materijalnoj pomoći ovoga muža. Izabran je komitej od 14 lica (7 za Palestinu i 7 za galut), koji će imati da rukovodi radom, što se mora da izvrši na temelju zaključaka konference. Predsjednici ovoga komiteja su rabi Jakob Meir (Jerusalem) i Ben Cion Uziel (Jafa), koji uživaju veliki ugled kod sefardskih Židova na Orijentu.

Naročito treba istaći, da organizacija sefardskog židovstva ne znači nikakav separatizam, i ovaj je princip jasno naglašen u jednoj prihvaćenoj rezoluciji, koja kaže, da sefardska organizacija ima da radi prema statutima Cionističke Organizacije.

Ima da se osnuju udruženja i svagdje, gdje stanuju Sefardi mora da se provodi osobna propaganda, treba da se organizira rad oko Keren Kajemeta i Keren Hajesoda među Sefardima. Treba da se drže predavanja o cionističkim i židovskim pitanjima, hebrejski kurzevi i t. d. Mi se nadamo, da ta konferenca označuje početak velikoga i dalekosežnoga rada sefardskoga židovstva.

Razne vijesti

Barun Edmond Rothschild — osamdeset godina star. Barun Edmond Rothschild, veliki pariški filantrop, tvorac prvoga palestinskoga jišuva, proslavio je dne 19. augusta osamdesetgodišnjicu svoga rođenja. Barun Rothschild ima neprocjenjivih zasluga za palestinsku kolonizaciju i njegovo je ime ovjekovječeno u uspomeni palestinskoga židovstva.

Barun Edmond Rothschild jest sada šef čuvene bankovne kuće Rothschild u Parizu. Žena njegova je također član velike porodice Rothschilda, koja potječe iz Frankfurta. Ona je kći šefa frankfurtskih Rothschilda, Wilhelma Karla Freiherra von Rothschilda. Barun Edmond Rothschild je član francuske akademije.

Pedesetgodišnjica Šaula Černihovskoga. Slavni hebrejski pjesnik Šaul Černihovski navršio je 27. augusta o. god. pedeset godina svoga života. Njegov jubilej slavi se u Beču, gdje se Černihovski sada prilikom kongresa nalazi, na veoma svečani način. Černihovski je pjesnik poznatih idila i epske pjesme »Baruh iz Mainza«. Preveo je na hebrejski uz ostalo

ep o Gilgamešu, a naskoro će da izadju u Stiebelovom izdavačkom zavodu hebrejski prijevodi Ilijade i Odiseje.

Dolazak lorda Plumera u Palestinu. Novi Vrhovni Komesar Palestine, maršal lord Plumer, stigao je dne 25. augusta u Jafu. U Tel Avivu, na iskičenoj stanici pozdravio je Vrhovnoga Komesara načelnik Dizengov svečanim hebrejskim govorom, u kojem je naglasio sklonost i simpatije semitskih stanovnika Palestine. Lord Plumer zahvalio je kratkim riječima za taj pozdrav. Skupina židovskih skauta iz Tel Aviva predala je Lady Plumer kitu cvijeća modre i bijele boje.

U Jerusolimu dočekali su lorda Plumera činovnici vlade, pa Colonel Kish kao zastupnik Cionističke Egzekutive, nadalje zastupnici kršćanske konfesije, pa muslimani i obadva nadrabina Lord Plumer zahvalio je svima za srdačan prijem i pozdrav i izrekao je nadu, te će moći da sve zastupane slojeve učini svojim prijateljima; istaknuo je veliku odgovornost njegove službe. Njegov engleski govor preveden je na arapski i hebrejski jezik. Kasnije je lord Plumer položio službovnu prisegu na ruke civilnoga komesara Colonel Symesa u prisutnosti najviših činovnika, medju kojima se je nalazio i Colonel Kish kao predstavnik Jewish Agency. Svima prisutnima izrekao je lord Plumer svoje udivljenje o uzornom redu i miru.

Fuzija Poale Cijona i Ceire Cijona. Nakon desetdnevnih pregovora formalno je dne 21. augusta proglašena fuzija cionističkih socijalističkih radničkih stranaka Poale Cijona i Ceire Cijona. Novi savez zvat će se: »Svesvjetski židovski socijalistički radnički savez Poale Cijon«. Zastupnici omladinskih saveza kao što su »Hašomer Hacaïr« u Rusiji, »Dror« u Poljskoj i nekoji drugi najavili su svoj pristup novoj organizaciji.

Umrli žena Pereca Smolenskina. U nedjelju, dne 23. augusta, sahranjena je uz brojno učešće cionista supruga Pereca Smolenskina, Leonora Smolensky. Kongresni prezidij zastupali su na sprovodu gospoda nadrabina Njemirover i dr. Jakob Ehrlich. Nad otvorenim grobom govorili su nadrabina Njemirover i gospođa Patak, kao zastupnica cionističkih žena.

Iz Jugoslavije

ŠESTO VIJEĆE SAVEZA ŽID. OML. UDRUŽENJA

dne 10.—13. VIII. 1925. u Osijeku.

Prva sjednica. U ponedjeljak prije podne otvara predsjednik S. Ž. O. U. Cvi Rothmüller šesto redovno Sav. Vijeće kratkim govorom, u kojemu naglašava, da je unatoč ranijoj odluci, po kojoj se Sav. Vijeće ima održati izvan sleta, R. O. sazvaio ovo Vijeće istodobno sa sletom, jer smatra, da je Vijeće sastavni dio sleta i one odluke, koju ovaj slet ima da donese. Tu odluku vidi u nutarnjoj duševnoj promjeni čitavoga našega rada i života, u promjeni, kojom će palestinocentrizam postati odredjivačem saveznoga rada. Zbog toga nije ovo Sav. Vijeće podložno za fraze i opoziciju u sitnicama. Treba da vidimo, kojim ćemo putem da krenemo. R. O. traži odobrenje onoga puta, kojim je vodio Savez do danas i koji predlaže Saveznom Vijeću, da odsad krene njime svom energijom. Bira se biro Saveznoga Vijeća; predsjednik Cvi Rothmüller; potpredsjednici: Ivo Almuli, Beograd, Mihael Engelmann, Osijek, Filip Reiner i Moše Schweiger, Zagreb; tajnici: Kisela Rosenberg, Vukovar, Albert Weiss, Novi Bečej i Oto Zentner, Brčko; bilježnici: Milan Feldmann i Ernest Goldberger, Virovitica, Eugen Hoffmann, Čakovec, Regina Perera, Split, Temesi i Franjo Zentner, Zagreb.

U veriikaciji se odbor biraju: Filip Reiner, Egon Goldner, Franjo Zentner iz Za-

greba, Sima Benvenisti, Beograd, S. Abinun, Travnik i Aleksa Hajdu, Novisad.

U revizionalni odbor budu izabrani: Gjuro Reiner, Karlovac, Moric Finčić, Split, Lenka Koen, Beograd.

Iza rasprave o izborima u te odbore tumači se sastav i funkcija pojedinih komisija Saveznoga Vijeća, kojih je bilo tri. Prva komisija za principijelna pitanja imala je da riješi smjer daljega saveznoga rada, unutarnju i vanjsku saveznu politiku, odnošaj prema cionističkim pitanjima Jugoslavije i slično. Druga komisija za praktična pitanja imala je da raspravi budžet, organizaciju i rad za KKL. Treća permanentna komisija imala je da nadzire rad prvih dviju komisija i da odredi konačni oblik rezolucija. Pošto su verificirani mandati i izabrane komisije, svršava sjednica u 12 sati.

Druga sjednica. U utorak 11. VIII. u 10 sati otvara Cvi Rothmüller drugu sjednicu Sav. Vijeća. Dobiva riječ Egon Goldner, da izvjesti o naknadnoj verifikaciji, pa se iza njegova izvještaja verificiralo svega 65 delegata za 44 društva.

Predsjeda Moše Schweiger, a riječ dobiva Cvi Rothmüller, da održi svoj referat: Zadataci S. Ž. O. U. U jednosatnom referatu, primljenom velikim odobravanjem, izvodi referent, da je glavni i temeljni zadatak našega Saveza odgoja omladine za hebrejsku radnu Palestinu. Temeljeći se na riječi iz svečanoga govora g. dra. Aleksandra Lichta, da je cionizam za omladinu u prvom redu stvaranje duševnoga Cijona, izvodi, da bez realnoga Cijona nema duševnoga i obrnuto. Ne vidi protivnost u tome, da li se odgađa haluce za Palestinu ili galutske Židove, koji će biti dostojni Palestine t. j. sposobni, da prime u se vrednote stvorene u hebrejskoj radnoj zajednici Palestine. Iz ovoga osnovnoga zadatka izvire naš stav prema svima pitanjima. Ne možemo se zadovoljiti prostim organizacionim radom, koji je uostalom izvršio sve, što se na tom polju dalo izvršiti, pa sad prirodno traži, da krenemo novim putem. Moramo iz Saveza stvoriti organizam, kojemu će dijelovi biti povezani zajedničkom slikom odgoje za zajednički život u Palestini. Ta će slika morati da određuje čitav naš život, a onda ćemo istom moći da izvršimo sve one zadatke, koje smo do sada teoretski postavljali. Dokazuje na primjeru Gideona, Haaviva, Izdavačke Zadruga i ferijalnoga naselja, kako samo težnja za zajedničkom odgojom i židovskom kulturom može da daje života različnim planovima. Tumači, kako omladina ima da postane živom snagom u jugoslavenskom cionizmu i s toga gledišta naglašava, da je bilo potrebno pokrenuti pitanje Hapoel Hacaira. I ako se omladina ne će da veže uz koju stranku i ne će da postane partajska omladina, ipak ona mora da imade i odredjen politički stav u cionizmu, a taj je logična posljedica njena osnovnoga naziranja, koje je označeno djelovanjem za hebrejsku radnu Palestinu. Na koncu ističe, kako je ova generalna debata drugačija od svih dosadašnjih, jer R. O. ne traži apsolutorij za pojedine činove, nego traži apsolutorij za svoj dosadašnji put. Ako Sav. Vijeće taj apsolutorij daje, onda ima već vodstvo, koje je spremno voditi Savez tim radikalnim smjerom i koje zbog toga traži mnogo veće ovlasti na temelju međusobnoga povjerenja. Tumači princip Hanhage i Misrada.

U generalnoj debati spominje Aurel Friedmann (Ivrija, Novisad), da je upravo pitanje zelenoga i modroga šekela razdijelilo omladinu u dva tabora. Vodstvo Saveza ne smije da na zlo upotrebljuje nimbus svoj, pa da zavodi omladinu, koja iz lijenosti i neupučenosti slijepo čini sve, što joj vodstvo nalaže. Ne vidi potrebu Hanhage, jer je R. O. upravo u ovoj godini postigao zaista lijepe uspjehe. Ladislav Wertheim (Ivrija, Brno) tumači, da je nemoguće uniformirati čitavu omladinu u boji jednoga šekela i osim toga, da napose omladina u Vojvodini ne može slijediti novi radikalni smjer. Treba da se polagano kreće novim putem, jer ćemo radikalizmom izgubiti pojedine grupe. I Albert Weiss (Novi Bečej) je protiv radikalnoga smjera, jer će se time izbaci ona udruženja, koja još nijesu zrela da rade u tom pravcu, a u tim udruženjima propast će i oni vrijedni pojedinci, koji bi inače mogli da izvrše sve postulate cionizma. Osobito u Vojvodini radikalni je smjer neprovediv.

Moše Schweiger (Judeja, Zagreb) osvrćući se na pitanje zelenoga i modroga šekela na-

glašava, da treba lučiti ideju od njezinih nosilaca. Svima je jasno, da i jednostavni cionizam, označen bazelskim programom, traži hebrejsku radnu Palestinu. Prema tome ne vidi nikakvih protivnosti unutar omladine bez obzira na kupovanje zelenoga i modroga šekela. On je za novo vodstvo, jer su u njemu ljudi, u koje vjeruje, da će Savez povesti dobrim putem.

Čiča Gross (Ahdut Hacořim): Savez treba da iz organizacije postane organizam. Zbog toga ima da u njemu nastane jezgra, a tom jezgrom smatra Ahdut Hacořim. Cořim su dosad radili samo oko razvoja Ahduti, ali su na svome kempu odlučili, da odgovorno saraduju u odgoji čitave omladine. Savez ne smije ostati tehnički aparat. Savezno Vijeće ne smije biti parlament židovske omladine. U omladini treba da zavлада iskrenost i toplina, a njeno vodstvo ima da bude najpuniji izričaj njene snage i njenih ciljeva. Takvo se vodstvo ne bira, nego se ono postavlja samo.

Hans Hochsinger pozdravlja Sav. Vijeće ispred Hapoel Hacaira Jugoslavije i tumači, da su ideje Hapoel Hacaira iskonske ideje same omladine i palestinskih radnika, koji su u toj stranci stvorili politički instrumenat za realizaciju čistih cionističkih težnja. Budući da su te težnje vrlo jednostavne, naša je omladina zrela da ih primi. Uostalom ne vidi ništa zlo u tome, ako ih omladina primi iz povjerenja prema svome vodstvu, jer svagdje biva to, da pametniji misle i za ostale. Omladina naša mora da postane politički faktor i da unese života u okošteni Savez Cijonista Jugoslavije, kojega vodstvo i samo traži, da mu omladina pridje. Predlaže, da se primi program sadržan u referatu.

Meir Weltmann, član R. O., ističe, da novi smjer može dobro da se provede i u Vojvodini, jer su Ivrije u Novom Sadu i Starom Bečeju prirodni zamać savezne jezgre i radikalnoga cionističkoga pravca. Budući da smo starim putem organiziranja došli do konačne tačke, mora da bez obzira na vrijednost ili nevrijednost staroga puta počne novi. On je za program novoga vodstva.

Na prijedlog Filipa Reiner a prekida se generalna debata, a završnu riječ za današnju debatu dobiva Cvi Rothmüller, koji u odužemu, s napetom pažnjom saslušanom govoru, temperamentno odgovara na sve izvode govornika i uvjerljivo zastupa novi smjer. Upravo današnja generalna debata mogla je pokazati, da smo zreliji nego što i mislimo. Prema tome možemo da krenemo novim putem, koji zastupa vodstvo Freiberg, Gross, Milhofer, Rosenberger i Rothmüller. Ako vjerujemo u taj put, a to je jedini put, koji je cionistički i koji može da očuva Savez od teške nutarnje i organizacione krize, koja bi morala prema iskustvu dosadanih šest godina nastati onim časom, kad se nova u ovoj godini organizirana udruženja, koja su svakako najvredniji dio Saveza, umore, izgubivši vjeru u ostvarenje cionizma; ako vjerujemo, da će ovo vodstvo, koje samo stupa pred omladinu tražeći povjerenje, moći da svoj program izvrši, onda mu moramo dati, neka na djelu pokaže što može. Njegova je lozinka: povjerenje za povjerenje, odgovornost za odgovornost. Iz tehničkoga aparata valja stvoriti živ organizam s jezgrom i s vodstvom, koje će provesti omladinske težnje. Poslije jedan svršava sjednica.

Treća sjednica. U četvrtak, dne 13. VIII. u 11 sati otvara sjednicu Mihael Engelmann. Budući da se nitko više ne javlja za generalnu debatu, izvješćuje Gjuka Reiner u ime revizionalnoga odbora, da su sve pregledane knjige nađene u redu i da će popravljena bilanca izaći u Vjesniku. Na predlog Egona Goldnera u ime Žid. Oml. Kola u Zagrebu posebnom se rezolucijom podjeljuje Radnom Odboru apsolutorij uz izričaj zahvalnosti za njegov organizatorni rad i za pospješjenje odluke u smjeru palestinocentričkoga cionizma. Prelazi se na iznošenje rezolucija. Albert Weiss i Cvi Rothmüller iznose u ime principijelne komisije rezolucije. Prva konstatira, da je rad Saveza u glavnom ostao jalov, i da je potrebna promjena rada u smjeru onih saveznih stanica, koje su vodjene odgojnim ciljem Palestine. Prima se odluka o diobi vodstva na Hanhagu i na Misrad. Kod toga se razvija živa debata, u kojoj se osobito tretira slučaj, da Hanhaga padne na jednoga čovjeka. Savezno Vijeće unatoč lijepom govoru Z. Rosenberga, koji naglašava, da upravo onaj jedan čovjek može da uživa potpuno povjerenje omladine, izriče na

predlog Moše Schweigera, primljen po izvjestitelju Cvi Rothmülleru, da u tom slučaju bez obzira na pitanje povjerenja ima da se sazove Savezno Vijeće, koje će izabrati novu Hanhagu. U pravilu se Hanhaga, koja broji najmanje tri člana, obnavlja sama kooptacijom i izlučivanjem onih članova, koji se više ne osjećaju vodjama omladine. Jednom rezolucijom Savezno Vijeće moli žid. gombalačko i športsko društvo »Makabi« u Zagrebu, neka poradi u sporazumu i uz potporu Hanhage S. Ž. O. U. na osnivanju jugoslavenskoga okruga Makabi Weltverbanda. U drugoj rezoluciji Savezno Vijeće osuđuje spor između grupa oko »Jevrejskoga Života i »Žid. Svijesti« u Sarajevu, odbija svaki pokušaj ovih grupa, da utiču na omladinu, od koje traži, da čuvajući svoje jedinstvo kreće svojim omladinskim putem. U rezoluciji o potrebi hebraizacije važna je činjenica, da Hanhaga ima svim silama poradići kod vodstva Saveza Vjeroispovjednih Općina, neka ono upotrebi svoja sredstva za proširenje hebrejskoga jezika. Isto tako Savezno Vijeće pozdravlja Marthefov prijevod Rathovoga udžbenika, pa preporuča saveznim članovima neka propagiraju tu knjigu. U rezoluciji o Gideonu naglašava Savezno Vijeće, da čitava židovska javnost, a napose i vodstvo Saveza Cijonista ima da posveti brige toj jedinjoj židovskoj reviji u srpsko-hrvatskom jeziku. Gideon ima da izlazi u dosadašnjem smjeru svaka dva mjeseca, a Hanhaga treba da nadje stalno kolo saradnika, koje će utjecati na uređivanje Gideona. Ne promijeni li se držanje omladine i čitave žid. javnosti prema Gideonu, ima Hanhaga pravo na koncu ove godine obustaviti Gideon.

Pošto su primljene na predlog Franje Zentnera neke financijalne rezolucije, predlaže Filip Reiner novu Hanhagu, u koju se jednoglasno biraju: Šalom Freiberg, Čiča Gross, Joža Milhofer, Joel Rosenberger i Cvi Rothmüller. U Revizionalni Odbor, koji će odsad i pod godinom pregledavati poslovanje Misrada, kako bi se oteretilo Savezno Vijeće, biraju se: Moric Finčić, Split, Maks Koen, Beograd, Gj. Reiner, Karlovac, Drago Steiner i Franjo Zentner, Zagreb. U Savezni Sud biraju se: David A. Alkala y, Beograd, Filip Reiner, ing. Oto Rechnitzer, dr. Alfred Singer i dr. Beno Stein, Zagreb. U Misrad, koji će inače imenovati Hanhaga, bira se iz Beograda Živko Šalom.

Cvi Rothmüller naglašava, da izbor Hanhage nije bio pusta formalnost, nego da je time potvrđena Hanhaga, koja je nastala sama, i da je time svršio preživjeli period i započeo novi period u životu našega Saveza. Ljudi, koji su ušli u Hanhagu, tako su bitno povezani sa Savezom, da se oni ne mogu zamisliti bez njega, ni on bez njih. Novo će vodstvo nastojati da izgradi Savez u čvrstu jedinicu, iz koje ne će otpadati članovi, čim udju u kakovo zvanje ili postignu akademski stepen. Treba stvoriti savezne seniore, koji će iz živoga kontakta sa saveznom omladinom nalaziti snage za odgovoran cionistički rad. Onda ne ćemo gubiti vjere, kad vidimo naše starije kao neuspjeli produkt savezne odgoje, nego ćemo upravo iz dodira s njima sticati pobuda, da ne ostanemo galutski cionisti, nego da osjetimo bezuvjetnu potrebu života u Palestini. Ovo vodstvo zaista vrši lozinku: povjerenje za povjerenje i odgovornost za odgovornost.

Poslije ručka nastavlja se sjednica, koja u brzom tempu raspravlja i većinom prima rezolucije o praktičnim pitanjima organizacije, rada za KKL, budžeta itd. Među tim rezolucijama, koje ćemo donijeti u nastajnom broju, važna je rezolucija o jedinstvenoj financijalnoj akciji, kojom Savezno Vijeće daje Hanhagi pravo, da u dogovoru s pojedinih saveznih udruženjima odredi kontingent počinoga društva, kojim bi se namirili svi izdaci za savezne i cionističke potrebe. Budžet iznosi 48.000 Din., a među primicima fungira savezna članarina sa 38.000 Din., prinos S. C. J. sa 5000 Din. i 10% društvenih priredaba sa 5000 Din. Među izdacima važni su pored stavaka za administraciju napose stavka od 5000 Din. za putovanja i od 6000 Din. kao subvencija za Gideon, Haaviv i savezne edicije, te Din. 18.000 za Savezni Vjesnik. Ove brojke same sobom dokazuju, koliko se razvio S. Ž. O. U. i ujedno pokazuju važnost njegova rada za duševnu stranu jugoslavenskoga cionizma.

Pošto su izglasane sve rezolucije, Cvi Rothmüller naglašava, da je nepotrebno formalnim

govorom završiti slet i Savezno Vijeće, jer je svima jasno, da je ovaj slet potpuno uspio i da je svatko dobio obilnih poticaja za budući rad. Isto je tako nepotrebno da se posebno zahvaljuje Osječanima, što su s tolikom gostoljubivošću primili s'etaše, jer je najjasnija zahvalnost u tome, što smo se kroz čitavo vrijeme sleta svi dobro osjećali; i gosti i domaćine. Pjevanjem Hatikve i Tehezakna jede završava Savezno Vijeće u tri i pol sata.

APEL.

Jevreji!

I ove godine obraćaju se jevrejski studenti naše kraljevine na Vas s molbom za pomoć.

U studentskim menzama u Zagrebu i Beču prehranjuju se stotine jevrejskih studenata, onih studenata, koji će u budućnosti biti nosioci i reprezentanti jevrejskog duha u nas, a koji se danas bore s velikom materijalnom bijedom.

U našoj kraljevini dva su velika jevrejska studentska potporna društva (u Zagrebu i Beču), koja su preuzela zadaću, da ublaže bijedu naše studentske omladine. Rad ovih društava vrlo je mnogostran, pa se može reći, da po svom radu jevrejskom studentstvu nadomještavaju roditeljsku kuću. Brinu se, kako da studenti dobiju jeftinu, zdravu i ritualnu hranu, osnivaju studentske domove, pružaju besplatnu ljekarsku pomoć, podjeljuju beskamratne zajmove, potpore, ispitne takse itd., a zastupaju i brane studentske interese na akademskom tlu i u javnosti.

Teške ekonomske okolnosti prisilile su oba društva na što užu saradnju, pa je osnovan Savez Jevrejskih Visokoškolaraca, koji je na se preuzeo zadaću, da nasmogne novčana sredstva, što ih ova akademska potporna društva trebaju. Za ovogodišnjih velikih školskih praznika provodimo stoga sabiranja za studentske menze u Zagrebu i Beču, a o uspjehu toga sabiranja ovisi mogućnost daljnje rada tih potpornih društava. Ne uspije li ova sabirna akcija, bilo bi to od katastrofalnih posljedica po vaskoliko naše studentstvo.

Obraćamo se stoga na jevrejsku braću naše kraljevine, uvjereni, da ne će zaboraviti svoju studentsku omladinu i da će i ovog puta, kolikogod su se općenite prilike pogoršale, rado doprinijeti svoj dio ublaženju studentske bijede.

Savez Jevrejskih Visokoškolaraca.

Odbor za provodjenje sabirne akcije.

IZRAELITSKA BOGOŠTOVNA OPĆINA U ZAGREBU.

Upisivanje na Izr. konf. školi obaviti će se dne 28., 30. i 31. o. mj. od 9—12 sati prije podne (Palmotičeva ulica 16. I. kat). Redovita obuka počinje dne 1. septembra o. g.

Sporazum radikala i HSS u Sarajevu. Zagrebački »Jutarnji List« donosi pod ovim naslovom slijedeću noticu, koju mi bilježimo po kroničarskoj dužnosti:

Sarajevo, 26. VIII. Konačno je sklopljen sporazum između radikala i predstavnika HSS, prema kojemu u pomoćni savjet komesara za gradsku općinu ulazi 10 radikala i 9 od HSS. U pogledu ličnosti s jedne i druge strane još nije stvoren definitivni zaključak, naročito radikali nisu odlučili, da li će u pomoćni savjet ući pet ili samo četiri Židova.

(Široko štampane riječi potcrtala redakcija »Židova«.)

Izašao je

Pregled kolonizacije Palestine od CVI ROTHMÜLLERA

Svatko tko hoće upoznati uzroke, značaj, svrhu, razvitak i probleme židovske kolonizacije u Palestini, treba da nabavi ovu knjigu koja obasije 160 strana džepnog formata.

Cijena broširano 15 Din. Novac se šalje unaprijed. Naručuje se kod:

**Saveza Židov. Omlad. Udruženja
Zagreb, Ilica 31./III.**

Nadrabin dr. Simon Hevesi u Zagrebu. Ovih dana boravio je u Zagrebu dr. Simon Hevesi, nadrabin židovske općine u Budimpešti. Posjetio je sve institucije zagrebačkoga židovstva, pa se je o njima veoma pohvalno izrazio. Isto tako posjetio je i neke opće socijalne institute. Svrha dolaska dr. Hevesia, je posve privatna, jer je došao da posjeti svoje rođjake. Dr. Hevesi uživa odličan ugled, pa će po svoj prilici ući u gornju mađarsku kuću kao predstavnik židovske vjerske zajednice.

IZ ŽID. OML. KOLA U ZAGREBU.

U nedjelju, 23. o. mj. održan je sastanak Kola, kojemu su kao gosti pribivali gotovo čitav zagrebački kibuc Ahdut Ha'cofim i Moric Finci, predsjednik Oml. Sekcije Jarden u Splitu. Predsjednik Kola, Cvi Rothmüller održao je opširan i iscrpljiv izvještaj o sletu, gdje se uglavnom bavio nutarnjom situacijom Saveza pa je rastumačio, u čemu je značenje ovoga sleta obzirom na vezanje omladine s Palestinom.

U nedjelju, dne 30. o. mj. bit će redovno sjelo, na kojemu će uz ostalo biti važan dogovor o budućnosti Kola kao priprava za blizu glavnu skupštinu.

Hebrejski tečajevi u Zagrebu. Ovih dana obilaze po židovskim kućama omladinci, da saberu podupiratelje za hebrejske tečajeve u Zagrebu. Obuka počinje u toku mjeseca septembra pa se pozivaju svi dosadanji i novi učenici, da se što prije prijave u Redakciji »Židova«, Ilica 31. III. kat.

Šport i gimnastika

SA VIJEĆANJA SVJETSKOGA SAVEZA MAKABIJA.

Okupilo se bilo 67 delegata iz 18 država da vijećaju o zajedničkim pitanjima onih 18.000 Makabim, što čine svoj Svjetski Savez. — U tome uglednome zboru zastupnika židovskoga športa iz svih krajeva svijeta očituje se osjećaj zajedništva mladih Židova, koji se bave gajenjem i unapredjivanjem tjelesne kulture, vidi se njihova zajednička volja za ozbiljnim radom, kojemu je jedina svrha: odgoja novoga nesebičnoga, svijesnoga i zdravoga u svakom pogledu židovskoga naraštaja.

Sjednica otvorenja vijećanja ima svečani karakter. Predsjednik Spiegler govori pozdravni govor, uvodno hebrejski, u kojemu izriče svoju radost nad tako mnogobrojnom posjetom vijećanja i nada se uspješnom radu.

Vijećanjima predstoje teški problemi na riješenje, pa je već u pretkonferenci došlo do mimoilaženja u mišljenjima i do uzbudjenih debata. — Sjedim između švajcarskoga i ruskih delegata i čekam na stvari, koje treba da dodju.

Gradski zastupnik dr. Plaschkes, jedini židovski senator Wiena, pozdravlja vijećanje. Govori srdačne riječi pune oduševljenja i svaki slušalac biva lako uvjeren, da ovdje govori čovjek, koji si je svijestan važnosti i vrijednosti onoga, što mi hoćemo da stvorimo. — Cijonistička Egzekutiva nije na otvorenje, unatoč višekratnih poziva, odaslala nijednoga zastupnika, što je izazvalo odmah čudjenje. — Skupština zaključuje, da se »našoj vladi« podastre rezolucija, koja traži uvođenje stalnoga referata za tjelesnu regeneraciju.

Delegate Erec Jisraela predvodi dr. Jekatidi. Vrlo interesantna pojava na tom zboru, koji i inače obiluje markantnim tipovima. — Tamnosmedj od sunca, duboka poprečna brazda na licu. Ruka mu je teška, a muskuli tvrdi, čelični i ja shvaćam, da taj čovjek ne nosi oduševljenje u ustima, već da slijedi pozivu svoga srca u svim posljedicama toga poziva. — On je postignuvši titulu doktora filozofije pošao u Palestinu i kao haluc gradio cestu. Tu je čovjek djela.

Dr. Simon iz Erec Jisraela zastupa idealistički smjer. On gleda u Makabiju, kojeg treba da odgojimo, novoga židovskoga čovjeka, koji se sprema uspravan i snažan za zemlju. On je onaj, koji je dao pobudu, da se Makabim u Erec Jisraelu potpomognu stvarno u njihovim športskim nastojanjima i to neposredno društva. Njegov prijedlog je prihvaćen i svako športsko društvo u Erec Jisraelu dobiva svoga protektora u Galutu. Ja sam za svoje mandante preuzeo obvezu, da pružimo našim halucim u Jugoslavenskoj halučkoj farmi mogućnost športskoga djelovanja. Ja sam uvjeren, da će to naići u Zagrebu na razumijevanje.

Vijećanja su u znaku »der Hakoahfrage«. Valovi se debata nadvajaju visoko, uzbudjeni govornici javljaju se za riječ. — Prof. Vogel predlaže, da se u statute umetnu stroga amaterska pravila i kao konzekvence toga bilo bi isključenje bečkoga Hakoaha iz Svjetskoga Saveza Makabija, zbog njegove profesionalne nogometne momčadi. — Najvrjednijim u toj cijeloj beskrajnoj debati pričinja mi se odgovor predsjednika Hakoaha dra. Körnera. vodeće ličnosti u našem pokretu uopće. Prikazuje, koliko li se on i cijela uprava Hakoaha borila, dok su došli do zaključka, da treba slijediti duh vremena i dok su uveli i oni profesionalizam. Nogometnu je sekciju trebalo držati na visini i to je bilo moguće samo na bazi profesionalizma. Njemu su se priključili delegati Poljske i Litve sa toplim riječima za Hakoah. Oni su imali Hakoah kao go-

ste u svojoj sredini, pa znadu da cijene vrijednost propagandnog momenta židovskoga majstora u nogometu. — Nijemci, koji su najbučnije propagirali amaterstvo, ulijevaju pomalo vodu u svoje vino, i prof. Vogel popušta. Ja nijesam mogao, a da ne upitam drugove iz Njemačke, pod kojim je okolnostima trkač Katz prešao iz Finske Bar-Kohbi u Berlin, i nije li možda moguće time povrijeden nekako amaterski princip. Na to je nastalo smiješkanje, koje daje naslućivati razumijevanje. Konačno dolazi do jedino mogućeg izlaza: profesionalizam je dopušten pod vidom propagande.

Josip Pribram.

(Nastavit će se).

VELIKA ŠPORTSKA SVEČANOST U NOVOM SADU.

(Wm.) Novosadski športski klub »Juda Makabi«, koji je 1920. godine osnovan inicijativom novosadskih cionista, proslavit će 13. IX. o. g. lijepo i veličanstveno petgodišnjicu svoga opstanka, te će se ovom prilikom izvršiti posveta društvenoga barjaka. Klub se agilno sprema za ovu proslavu, te je pozvao sve židovske korporacije Jugoslavije, da sudjeluju u proslavi. Svečanost počinje u 10 sati prije podne svečanim bogoslužjenjem, na kojoj će svečanu propovijed držati gospodin Vrhovni rabin dr. Isak Alkalay. Poslije toga je na vlastitom igralištu otvorenje klubske zgrade Makabija. Zgrada, koju je današnji odbor Makabija na čelu sa g. drom. Schwarzom, pomoću općenite društvene akcije sazio, odgovara svima modernim, higijenskim i športskim uvjetima. Iza toga će se posvetiti društveni modro-bijeli barjak, koji je darovala gdja. Julija Kohn. Tom prilikom će — kako smo informirani — g. Julije Frank držati svečano slovo. U podne je svečani banket u čast gdje. Kohn i gostiju.

Poslije podne je na igralištu javni nastup reorganizovane gombalačke sekcije Makabija i nogometna utakmica između prvaka Austrije, bečkog »Hakoah«-a i pojačane momčadi J. Makabija. Hakoah je posljednjim dopisom obećao, da će poslati svoju kompletnu prvu momčad u Novisad. Navečer je zabava.

Novosadljani, športaši svijesni Židovi, demonstriraju dakle za svoj modro-bijeli barjak, da bi iza uspješnog petgodišnjeg rada dobili novi polet za rad prema unutra, a da bi i prema vani osjećali snagu novosadskih Makabejaca.

Sve je dobro i lijepo i ne ćemo da kvarimo svetac novosadskoga Makabija, samo bismo napomenuli, da vidimo vrlo malo uspjeha u židovsko-športskom odgajanju i da bi trebalo više pažnje posvetiti makabejskom odgajanju mladih članova. Kod te proslave od Cionista osnovanog »Jude Makabija«, kod posvete modro-bijelog barjaka sa Magen Davidom, gdje su predstavnici Mjesne Cionističke Organizacije? Makabejci, zar za svečano slovo nemate nekoga sposobnog između Cionista?

Mlada generacija novosadskog Makabija treba da više pripazi na čistoću cionizma i nacionalizma na polju »internacionalnoga športa«!

Uspjeh zagrebačkoga »Makabija« kod židovskih športskih natjecanja. Kod natjecanja Svjetskoga Saveza »Makabija« u Beču postiglo je Žid. gomb. i šport. društvo »Makabi« odlične rezultate u disciplinama lake atletike i gimnastike. Osobito su se svidjele ritmička petka članica i sedmorka članova. Zamjeran uspjeh zagrebačkih židovskih športaša zabilježio je velik dio zagrebačke štampe, a mi ćemo u narednom broju donijeti prikaz iz pera našega športskoga izvjestitelja.

OGLAS.

Sjedala u hramu i u velikoj dvorani Hrvatskog glazbenog zavoda za iduće velike blagdane dobivaju se u općinskom uredu (Palmotićeva ulica 16, prizemno) počevši od 2. septembra svaki dan osim subote od

9—11 sati prije podne i od 3—5 sati poslije podne.

Pravo prvenstva prošlogodišnjih držalaca prestaje uključivo 11. septembra.

U Zagrebu, dne 26. augusta 1925.

Predsjedništvo.

Književne bilješke

»Szombat« (»Subota«), jevrejski društveni, književni i umjetnički tjednik. Urednik dr. Imre Vidor, izlazi u Subotici na mađarskom jeziku.

Teško je pisati o tom listu, od kojega je upravo izašao 5. broj, jer nema određenoga pravca. Čini se, da će ostati vjeran svem programu, koji je iznio u prvom broju u obliku dvaju pisama. Pisac jednog dopisa na poziv, da saradjuje u redigiranju lista i skuplja pretplatnike, veli, da ne može podpirati list, jer isti ne će da bude nosilac židovskih nacionalnih ideja, jer nije borac cionizma. U drugom dopisu odbija na isti poziv neki gospodin svoju pomoć s motivacijom, da on ne potpomaže — cionistički list. List ne će da bude ni cionistički niti anticionistički, već hoće »da omogući medjusobno razumijevanje i mir.« Novosadski cioniste, kako se čini, ne će da suradjuju i list potpomaže samo nekoliko ljudi iz Subotice, koji bi htjeli pravac lista svakako učiniti cionističkim. U prvom broju je gospodin dr. Bošan, pozati naš subotički sumišljenik, napisao članak o politici pokojnog ministra vanjskih posala krfske srpske vlade dr. Vesnića u vezi s Balfourovom deklaracijom. Članak stoji kvalitativno na slabim nogama, pa nije uspjela namjera g. dr. Bošana, da njime vrši cionističku propagandu. Naši odlični sumišljenici moraju bolje paziti, da im ime ne postane metalno mjeničko sredstvo. Simpatičan je bio uvodnik drugog broja, u kojemu pita, gdje je Savez Vjeroispovednih Općina sad, kad su objavili projekt Vjerskoga Zakona, gdje je, kad protiv nekih odredaba toga projekta treba poduzeti korake. Donosi u daljnjim brojevima članke, u kojima »jedan koji jasno vidi«, argumentira protiv cionizma i dva članka u narednim brojevima, u kojima cioniste odgovaraju asimilantu, koji »vidi jasno«. Izvještava o VI. sletu omladine. U posljednjemu broju uvodnik namijenjen cionističkom kongresu, donosi izjavu Vašonja, bivšeg mađarskog ministra pravde, u kojoj naglašava potrebu rada za Palestinu.

Dalje izvještava o cionističkom kongresu po »Morgenzeitungu«. Na drugom mjestu nastavlja dnevnik dra. Wolfganga Weisla, koji napada Cionističku Organizaciju. Inače donosi list dobro redigovane nove, pjesme i vijesti. Čini se, da će subotički Jevreji primiti »Szombat« za »lajbžurnal«. Škoditi nam taj list ne će, no svakako treba osuditi neodređeni pravac njegov.

Meir Weltmann.

Iz Rumunjske

Pod ovim naslovom donosi zagrebačka »Riječ« dopise svoga urednika S. Parmočevića sa puta po Rumunjskoj. Iz critica, objelodanjenih u »Riječi« od srijede, dne 2. augusta, donosimo ove interesantne izvratke:

... Vozim se tako, u Kišinjevu s nekim Rumunjima i jednim Židovom. Židovi su ovdje posebna narodnost, manjina, a ne samo vjera. Oni nisu ni Rumunji, ni Rusi, ni drugo, nego Židovi. Kako svakom strancu upada u oči, ruske novine koje ovdje izlaze imaju uvijek uvodnik u ru-

munjskom jeziku, obratim se na svoje društvo:

— Je li istina da ruske novine moraju donositi uvodnik na rumunjskom jeziku, a tek ostali tekst smiju donositi na ruskom?

— Ni govora! — odgovori mi u horu čitavo društvo, zajedno s onim Jevrejima. U tim se člancima radi o važnijim saopćenjima, pa samo koristi novinama, ako nastoje saznanje o njima proširiti i među Rumunjima...

Nijesam doduše pravo shvatao, zašto bi novine, određene za Ruse, imale veći publicitet, ako donose i rumunjski tekst, a pogotovo kad vidim da ovdje gotovo svak zna ruski; vidio sam doduše kako Židov pogledava ispod oka, nekako zastrašeno, i kako ne govori s unutarnjim uvjerenjem — ali se u prvi čas zadovoljih s odgovorom

— **Koliko ima ruskih novina u Kišinjevu?**

— Tri dnevnik! — odgovara čitavo društvo kao u jedan glas.

— A rumunjskih?

— Tri! — bio je opet odgovor. I Židov je rekao: Tri! Samo mi je, a da nisam nikako ni očekivao, potiše rekao:

— Znae, nije zgodno da o tom razgovaramo.

Začutah o tom, i razgovarasm o ravnodušnim svarima. Kad ga zatekoh na samu, upitah ga, što znači njegovo držanje, a on mi odgovori:

— Rekoh Vam, da je nezgodno razgovarati o tim delikatnim stvarima. Židovi i automobili imaju uši. A u stvari — tu se ogleda na sve strane da ga nitko ne čuje — mi moramo u ruskim novinama donositi rumunjski tekst, a rumunjske novine — dnevnik — u Kišinjevu nema tri, nego samo jedna...

— Pa ipak, Vi ste mi jasno rekli: Tri...

— Da rekao sam, jer su oni bili tamo...

— No, ovakva se nikomu neškodljiva istina ipak smije govoriti.

— Ne... Oni bi Vam najradije rekli: Deset!

Onu istu mržnju, koju su Židovi nekada gajili prema Rusiji, prenijeli su sada Rumunjsku. Ne mogu da odredim u kojoj je mjeri pretjerano ono, što i kako mi je pričao Židov. Ali da je pretjerano, to je očito. Ma da ovdje — u Besarabiji — komandant vojnoga zbora ima i kompetenciju vojnoga guvernera; ma da je ovdje pojačana policijska djelatnost naročito vrstom političke policije, opet to samo prividno daje pravo argumentima toga Židova. U stvari, sve su te mjere u savezu sa pobijanjem boljševizma, a Židovi su ovdješnjim vlastima mnogo sumnjivi, da koketuju s njime. Ne, doduše, iz razloga njegove ideologije, nego — kako ovdje misle — iz razloga, koji su ih i u Rusiji doveli smjesta u kolo komunizma...

... Udješ u atelier za prepariranje ptica i bilja. Naći ćeš na lijepi slavenski plavi tip žene, koja te gleda velikim naivnim očima. Na tvoja pitanja saznaješ, da tu radi u kancelariji. Ti se praviš naivan i pitaš:

— Vi ste Rumunjka?

— Nje, ja Russkaja!

— Ima li tu mnogo Rusa?

— Vsje, vsje Russkija!

Darujte za halučku farmu

— I vi ste Ruskinja? — upitam jednu krasnu crnomanjastu i crnooku djevojku, zaposlenu u laboratoriju.

— Nje, ja Jevrejka — odgovori mi ona izgovorivši prvo »e« u »jevrejka« kao »i«. Dakle ni Ruskinja, ni Rumunjinja, nego — Jevrejka.

— Zna li rumunjski? — upitam nekog čovjeka, koji se tu našao nama na usluzi.

— Nisam znao ništa. Ali naučio sam. Naša djeca uče od maloće Znaju. Jesli nje budeš znat jzik, ne budeš kušat . . . (Ako ne budeš znao jezika, ne ćeš jesti...).

. . . U Kišinjevu te na kolodvoru prvo dočeka bezbroj starih hrdjavih lokomotiva. Ostaci rata. Od 300.000 stanovnika ima oko 100.000 do 150.000 Židova. Sve sami cionisti. Židovke velikih živih očiju vrve gradom.

— Znae ja sam antisemit — reći će mi u razgovoru dopisnik mekih bukareških novina, koji je došao ovamo na »sajam uzoraka«, koji se ovih dana otvara. — Ja baš nisam sretan što sam Rumunj. Mislim da je pitanje antisemitizma najvažnije pitanje Rumunije, od kojega će ona imati mnogo da propati. Eto, vidjeli ste u Jassyu i pojačane straže, nešto vrije . . .

— No, pa to su normalne mjere sigurnosti. Pa što se u Jassyju dogodilo? Bilo je nešto malo izgreda.

— No to nisu obični izgredi. Molim Vas, vodja naših »Hackenkreuzlera«, antisemita, profesor Cuza, udario je nekog činovnika Židova, jer ga je nešto bio na ulici upitao, gdje se nalazi neki dućan ili tako nešto. Židov mu nije ostao dužan — i sad se čekaju »dogadjaji«.

— Pa dobro — vlada će u svakom slučaju ostati gospodar situacije. Ona je protiv profesora Cuze . . .

— Ne, nasuprot, današnja ga vlada podržava . . .

To je jedna verzija. Čuo sam i drugu, koju sam Vam već javio. I tako svaki priča prema svojim simpatijama, političkim i socijalnim . . .

Ljekarničkog vježbenika

tražim za odmah. — Stan i opskrba u kući. — Vježbenica isključena.

Ljekarna Otto Weiss,
Zenica (Bosna).

כשר

Restauracija „KARMEL“

u prostorijama prijašnje restauracije Andžela, Petrinjska ulica 26.

Solidna i dobra podvorba, vazda svjež i dobra kuhinja.

Abonenti dobivaju popust.

Za obilnu posjetu moli

Restauracija „KARMEL“

STAKLANA

BRAĆA GROSS

ILICA 84. ZAGREB Telefon 12-27.

Veletrgovina stakla porculana i kuhinjskog pribora.

Najjeftinije vrelo za nabavu:

Svih vrsti stakla
Porculana
Svjetiljaka
Ogledala
Okrvira
Staklenih ploča
Raznog kuhinjskog pribora

NA MALO I VELIKO

Najveći izbor letvica za okvire.

Vlastita radiona okvira za slike i ogledala.

Židovi Jugoslavije!
Darujte obilne priloge
za osnutak jugoslavenske
halučke farme u
Erec Israelu!

Ukinuta je diferencijalna trošarina za rum i likere.

Esencije i eterička ulja

prvorazredne kakvoće proizvadj

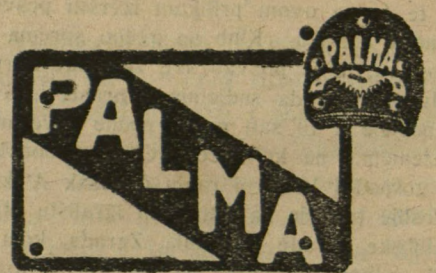
DESTILERIJA D. D.

prva jugoslavenska tvornica za rum i likere, eterička ulja i etera

Zagreb, Račkoga ulica 10.

Telefon 3-70. Brzjav: Destilerija.

Nosite radi njihovih mnogih prednosti

Kaučuk pete i potplate.

„M A C H E R“

Agentura za prodaju kuća i zemljišta.

Berislavićeva 4. - ZAGREB - Telefon 16-67.

Industrijalci, Banke-Bankari, Dioničarska društva, Amerikanci, advokati, lekari, senzali, trgovci, veliki i mali posjednici najprije, najlakše, najbrže, najjeftinije, najuspješnije možete kupiti-prodati kuće, vile, vinograde, gradilišta zemljišta, veleposjede, ako se obratite na opšte sa svog dobrog glasa poznatu koncesioniranu i sudbeno protokoliranu tvrtku „MACHER“

P A M U K

sve vrsti i

u svim brojevima

Žuti — bijeli — farbani

A. ROMANO

ZAGREB,

Boškovićeve ulica broj 15

Brzjav: DIANA Telefon broj 23-66

M O L I N O

žutica platno

šifoni

vata (za poplune)

Osigurajte se

u korist Židovskog Narodnog Fonda! Svaki Židov može i treba da se osigura u korist KKL barem na iznos od Din. 5000. — do 10000. Premije su vrlo malene, obveza dakle vrlo laka. Osiguranje će provesti naš odjel za osiguranje, koji se upravo osniva kod Keren Kajemeta. **Predajte odmah** našim povjerenicima Vaša očitovanja, kojima sa obvezujete, da ćete sklopiti ta osiguranja!